

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับนักศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง และเป็นภาระสำคัญที่สถาบัน ผู้บริหาร อาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้อง จะต้องเอาใจใส่เพื่อให้การจัดการศึกษาภายในสถาบันอุดมศึกษามีประสิทธิภาพ จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า เอกสาร ตำรา วารสาร และรายงานการวิจัยต่าง ๆ พบว่ายังไม่เคยมีผู้ใดศึกษา วิจัย และเขียนเกี่ยวกับปฏิกริยานักศึกษาต่อสถาบันการศึกษาพยาบาลไว้อย่างเจาะจง และครอบคลุมงานการจัดการศึกษาในทุกด้าน รายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเท่าที่ผ่านมา นั้นมักจะทำ การวิจัยเพื่อตอบคำถามที่ผู้บริหารและอาจารย์ต้องการทราบจากนักศึกษา แต่ช่องทางให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็น ประเมินสถาบัน หรือ เรียกร้องให้สถาบันสนองต่อความต้องการของนักศึกษายังมีน้อยมาก และผู้วิจัยเชื่อว่าการศึกษานักศึกษาต่อสถาบันการศึกษาพยาบาลใน ครั้งนี้จะสามารถเป็นแนวทางในการแสดงถึงการเข้าใจเกี่ยวกับนักศึกษาในสถาบันการศึกษาพยาบาลได้ ในบทนี้จึงใคร่นำเสนอเกี่ยวกับ แนวคิดเกี่ยวกับปฏิกริยา...สถาบันอุดมศึกษากับการพัฒนานักศึกษา งานการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา งานการเรียนการสอน งานการบริหารและการปกครองนักศึกษา และงานกิจการนักศึกษา ตลอดจนรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศ

แนวคิด เกี่ยวกับปฏิกริยา

ความหมายของคำว่าปฏิกริยา

ความพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปฏิกริยา หมายถึง ผลของการกระทำซึ่งเป็นเหตุให้เกิดอาการกริยาสะท้อนมาเป็นอีกอย่างหนึ่ง (ราชบัณฑิตยสถาน 2516 : 544)

ปฏิกริยา หมายถึง อาการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้น ที่สามารถสะท้อนถึงภาวะจิตใจ และระดับอารมณ์ ซึ่งเป็นผลกระทบมาจากสถานการณ์ของสิ่งกระตุ้นนั้น (Good 1973 : 471)

ปฏิภิกิริยา หมายถึง อาการแสดงของบุคคลใดก็ตามที่มีต่อสิ่งกระตุ้นหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ในภาวะมีสติหรือหมดสติก็ได้ จะด้วยความตั้งใจหรือเป็นภิกิริยาสะท้อนฉับพลันโดยไม่อยู่ในอำนาจจิตใจก็ได้ ทั้งนี้อาการแสดงจะสะท้อนถึง ภาวะทางจิตใจ และมีการแสดงออกทางร่างกายด้วย ซึ่งเป็นผลมาจาก การเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ การทำงานของต่อมในร่างกาย การนึกคิด การพูด และการสั่งการของระบบประสาท (Dountree 1981 : 243)

นิวคอมบ์ (Newcomb 1954 : 128) ได้ให้ความเห็นว่า การที่บุคคลเข้าไปมีประสบการณ์ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง และมีความรู้สึกเอนเอียงของจิตใจต่อสถานการณ์นั้นเกิดขึ้น จะมีการแสดงออกได้ในพฤติกรรมสามลักษณะคือ การแสดงออกในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วย หรือชอบ ทำให้บุคคลนั้นอยากปฏิบัติ อยากได้ อยากเข้าใกล้สิ่งนั้น ลักษณะที่สอง เป็นการแสดงออกทำนองไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ชอบ ทำให้บุคคลเกิดความเบื่อหน่าย ซิงซัง อยากหนี อยากจะอยู่ให้ห่างจากสิ่งนั้น ส่วนลักษณะอีกแบบหนึ่ง เป็นการแสดงออกแบบกลาง ๆ มีความรู้สึกเฉย ๆ ไม่มีความรู้สึกว่าจะเกลียดหรือชอบ

ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า ปฏิภิกิริยา เป็นอาการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่บุคคลนั้นเข้าไปมีประสบการณ์ ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สามารถสะท้อนถึงภาวะทางจิตใจ และอารมณ์ที่มีต่อสถานการณ์นั้น ปฏิภิกิริยาของบุคคลจึงมี 3 ลักษณะ คือ ปฏิภิกิริยาพึงพอใจ ไม่พึงพอใจ และไม่แน่ใจหรือรู้สึกเฉย ๆ

สถาบันอุดมศึกษากับการพัฒนานักศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันที่ผลิตคนที่เป็นกำลังคนระดับสำคัญของชาติ เพราะบัณฑิตที่จบจากสถาบันอุดมศึกษาส่วนหนึ่งเป็นผู้นำในวงการ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไทยในปัจจุบัน เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการสร้างสังคมที่ดี และการพัฒนาประเทศทั้งสิ้น แม้ว่าสถาบันอุดมศึกษาจะมีภารกิจที่สำคัญจะต้องกระทำ 4 ประการคือ

1. การสอนวิชาการและวิชาชีพ เพื่อสนองความต้องการกำลังคนของสังคม
2. การวิจัยเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ
3. การบริการทางวิชาการแก่สังคม
4. การถ่ายทอดวัฒนธรรมและปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี (วิจิตร ศรีสอาน

อีกหนึ่งหน้าที่หลักที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษาคือ การผลิตบัณฑิต หรือการสอน ซึ่งหมายถึง การถ่ายทอดความรู้ (พทยา สายทู 2517 : 3) ดังนั้นภารกิจการจัดการศึกษาของสถาบัน อุดมศึกษาในด้านการเตรียมคนเข้าสู่สังคม จึงเป็นงานหลักที่ต้องการการจัดการจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎี และการปฏิบัติทางการบริหารอุดมศึกษา ต้องการผู้ที่ได้รับการฝึกฝนอบรมอย่างดีด้านการ อุดมศึกษา เพื่อช่วยคิดริเริ่มและดำเนินการให้การอุดมศึกษาเป็นแหล่งที่จะพัฒนาคนแก่สังคม อย่างถูกต้อง

เกี่ยวกับความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้มีผู้กล่าวไว้ดังนี้

วิจิตร ศรีสอาน (2518 : 10) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษา ไว้ว่า เปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยและสภาพของสังคม ความมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษาที่มี ลักษณะเป็นสากล ประมวลไว้ได้ 3 ประการคือ

1. มุ่งบุกเบิก แสวงหา บำรุงรักษา และถ่ายทอดความรู้เพื่อสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้า และความเป็นเลิศทางวิชาการ
2. ใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยถือว่าสถาบันอุดมศึกษา เป็นแหล่ง วิทยาการขั้นสูงที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อความเจริญของมนุษยชาติ
3. ทะนุบำรุง ส่งเสริม ศิลปะ และวัฒนธรรม

คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่ง ประเทศไทย 2518 : 158) มีความคิดเห็นว่า สถาบันอุดมศึกษาควรกำหนดความมุ่งหมายให้ เด่นชัดคือ

1. เพื่อพัฒนาความงอกงามทางสติปัญญา ความเจริญทางความคิด อันนำไปสู่ ความก้าวหน้าทางวิชาการและความเจริญของมนุษยชาติ
2. เพื่อสร้างกำลังคนในระดับวิชาชีพ ขั้นสูง เพื่อพัฒนาสังคม
3. เป็นแหล่งวิทยาการที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนและชนบท
4. ทำนุบำรุง ส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรม
5. พัฒนาให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ด้วยคุณธรรมและจริยธรรม ให้สามารถดำเนินชีวิตอันมี คุณค่าแก่บุคคลและสังคม

และไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2524 : 16) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยไทยใหม่ไว้ดังนี้

1. ฝึกฝนให้เป็นคนสมบูรณ์คือ มีความรู้กว้างและริ่คุณธรรมอย่างเพียงพอ
 2. ทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ และประยุกต์วิชาการนั้นเพื่อประโยชน์ของคนและสังคมไทย
 3. ส่งเสริมพัฒนาสังคมไทยโดยเป็นอุปกรณ์ให้เกิดการประ เหมินผลการพัฒนาในตัวของคนเอง
 4. สนับสนุนและส่งเสริมวิชาชีพและอาชีพต่าง ๆ อย่างไม่จำกัดสาขา โดยการให้ภาคทฤษฎีสอดคล้องกับภาคปฏิบัติให้มากที่สุด
 5. จะต้องเปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่มวลชนอย่างมากที่สุดและกว้างขวางที่สุด
- ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความมุ่งหมายการอุดมศึกษาที่เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนควบคู่กัน กับการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นคน เป็นการสร้างสรรค์และจรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อสถาบันอุดมศึกษาจะได้ใช้ความเป็นเลิศทางวิชาการพัฒนาบุคคลและให้บริการวิชาการเพื่อประโยชน์ของสังคมและมนุษยชาติ

เมื่อสถาบันอุดมศึกษาได้ถูกกำหนดให้จัดการศึกษา โดยมีความมุ่ง เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน ควบคู่ไปกับการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นคน สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องตระหนักในการค้นหาแนวทางที่จะพัฒนานักศึกษาให้บรรลุความมุ่งหมายดังกล่าว ทั้งนี้ได้มีผู้กล่าวถึงสิ่งที่นักศึกษาควรได้รับการพัฒนาจากสถาบันและแนวทางการพัฒนานักศึกษาดังนี้

ทอง เรียงน อมรัชกุล (2525 : 24) ได้กล่าวถึงผลที่จะพึงได้รับจากการพัฒนานักศึกษานั้น นักศึกษาจะได้รับการพัฒนาให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ความรู้ความเข้าใจเชิงสติปัญญา
2. มีความชำนาญในการใช้ทักษะต่าง ๆ
3. มีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบที่มีต่อสังคม
4. มีการยึดหยุ่นและสร้างสรรค์
5. มีความตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่น
6. มีการยอมรับตนเองและผู้อื่น

7. เป็นคนกล้าที่จะค้นคว้าทดลอง
8. เปิดเผยยอมรับฟัง
9. มีความสามารถในการเรียนรู้ได้ดีและมีประสิทธิภาพ
10. มีความสามารถที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบโต้ในเชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลง
11. มีการพัฒนาระบบค่านิยมอย่างเป็นประโยชน์
12. มีลีลาชีวิตที่น่าสนใจ

ซิคเกอร์ริง (Chickering 1969 อ้างถึงใน พรชูลี อาชวอำรุง บรรณาธิการ 2525 : 70) ได้กล่าวสรุปสถาบันอุดมศึกษากับการพัฒนานักศึกษาอย่างสมบูรณ์แบบทั้งตัวบุคคลไว้ 7 ประการคือ

1. การบรรลุถึงความมีประสิทธิภาพ
2. การควบคุมอารมณ์
3. การเป็นตัวของตัวเอง
4. การสร้างภาพพจน์เอกลักษณ์เฉพาะตน
5. การสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้อื่น
6. การวางวัตถุประสงค์ของตนอย่างชัดเจน
7. การพัฒนาบูรณาการ

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2528 : 337-342) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของสถาบัน-อุดมศึกษาในการพัฒนานักศึกษา มีแนวทางดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาเอกลักษณ์บุคคล การพัฒนานักศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง พอใจและภูมิใจในความเป็นมนุษย์ของตน ทำให้มีลักษณะ น่าชื่นชม น่าคบ น่าทำงานด้วย เป็นที่ต้องการของสังคม การพัฒนาเอกลักษณ์นี้มุ่งพัฒนา 4 ด้าน คือ ด้านสติปัญญา ด้านทัศนคติ ด้านจริยธรรม และด้านบุคลิกภาพ
2. การพัฒนามนุษย์เพื่อครอบครัว การเตรียมนักศึกษาที่มีความพร้อมทางด้านครอบครัว ทำให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาสามารถหาคู่ครองที่เหมาะสมได้ ประสบความสำเร็จในการครองชีวิตคู่ และสามารถที่จะช่วยผลิตพลเมือง ที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพได้

3. การพัฒนามนุษย์เพื่อวิชาชีพ การเตรียมนักศึกษาให้พร้อมที่จะออกไปประกอบอาชีพตามที่ตนเองถนัดหรือสนใจ ในด้านนี้สถาบันไม่เพียงแต่ให้ความรู้ทางวิชาชีพเท่านั้น สถาบันควรจะมีการเตรียมข้อมูล และการแนะแนว เพื่อให้นักศึกษาได้รู้จักคิด และรู้จักแยกแยะประเภทของงานและความสนใจ เมื่อนักศึกษารู้แนวทางก็จะเตรียมความสามารถและประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของแหล่งงาน

4. การพัฒนามนุษย์เพื่อสังคม โดยที่นักศึกษาเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคมจำเป็นต้องอยู่ในกลุ่มทำงานกับกลุ่ม มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มทั้งด้านชีวิตประจำวันและการทำงาน การพัฒนานักศึกษาที่สามารถจะอยู่และดำรงสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรจะได้รับการพัฒนาในด้าน

4.1 ให้นักศึกษาได้สำนึกในความสำคัญของการอยู่ร่วมกับกลุ่ม

4.2 ให้นักศึกษาตระหนักในบทบาทของการรู้จักคุณค่าของสิ่งที่บรรพบุรุษสร้างสรรค์ไม่ว่าจะเป็นศิลปะ วัฒนธรรม วรรณคดี ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

4.3 การพัฒนาทักษะทางสังคม การพัฒนานักศึกษาในเรื่องของมารยาทในสังคม การพูดในสังคม การแสดงออก ตลอดจนการประพฤติปฏิบัติตนในสังคม

4.4 การพัฒนาความมีสิทธิ เสรีภาพในขอบเขต การพัฒนานักศึกษาให้รู้จักสิทธิ เสรีภาพ และความรับผิดชอบของตนเองต่อผู้อื่น

4.5 การพัฒนานักศึกษาให้ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ดังนั้น บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนานักศึกษาให้เป็นบุคคลที่พึงประสงค์ของสังคมแล้ว สถาบันจะต้องกำหนดแนวทางของการพัฒนานักศึกษาทั้งในด้านสติปัญญา ความรอบรู้ ไหวพริบ ความสามารถในอาชีพ บุคลิกภาพ ทักษะทางสังคม จริยธรรม การพัฒนาชีวิตครอบครัว เพื่อการเป็นกำลังคนที่มีประสิทธิภาพ

จุดมุ่งหมายของการพัฒนานักศึกษา เพื่อให้เป็นคนที่ไม่เป็นปัญหาของสังคม เป็นคนที่ เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์สังคม ในสถาบันอุดมศึกษาแต่ละประเภท อาจจะมีจุดมุ่งหมาย บางประการที่เหมือนหรือแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรัชญาและลักษณะความสามารถพิเศษเฉพาะ ของสถาบันนั้น โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาพยาบาล เป็นสถาบันผลิตบุคลากรทางการพยาบาล พยาบาลเป็นบุคลากรประเภทหนึ่งในทีมงานสาธารณสุข และเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการ

แก้ไขปัญหาสาธารณสุข ตลอดจนพิทักษ์รักษาสุขภาพอนามัยของประชาชน บทบาทของพยาบาล ที่มีอยู่ในระดับงานของสาธารณสุขนั้น มีทั้งในเรื่องการบริหารงานและเรื่องกาให้บริการ ไม่ว่าจะ เป็นในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบลหรือหมู่บ้าน (อมร นนทสุด 2518 : 21) และปัจจุบัน สถาบันการศึกษาพยาบาลจัด เป็นสถาบันอุดมศึกษาประเภทหนึ่งที่กระจัดกระจายอยู่ในความควบคุมดูแลของหลายหน่วยงาน คือ ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงสาธารณสุข กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศของกระทรวงกลาโหม กรมตำรวจ สังกัดกระทรวงมหาดไทย กรุงเทพมหานคร สภากาชาดไทย และเอกชน (ทบวงมหาวิทยาลัย 2529 : 1)

เมื่อพิจารณาปรัชญาของสถาบันการศึกษาพยาบาลเหล่านี้ พบว่าได้กำหนดความมุ่งหมายในการพัฒนานักศึกษา พอสรุปได้ดังนี้คือ มุ่งผลิตพยาบาลระดับวิชาชีพ เข้าสู่ทีมสุขภาพ โดยให้มีความรู้ความสามารถในการบริการพยาบาลที่มีคุณภาพแก่บุคคล ครอบครัว และสังคม ทั้งทางด้าน การส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค การรักษาพยาบาลและฟื้นฟูสมรรถภาพ และมุ่งอบรมให้เป็นผู้เปรียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเป็นผู้นำ รู้จักตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล มีมนุษยสัมพันธ์ ตลอดจนรู้จักพัฒนาตนเอง และวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของประเทศไทย (วิทยาลัยพยาบาล เกื้อการุณย์ 2526 : 5 ; วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก 2528 : 1 ; วิทยาลัยพยาบาลชลบุรี 2528 : 3 ; มหาวิทยาลัยมหิดล 2527 : 2)

แม้ว่าสถาบันการศึกษาพยาบาลจะอยู่ในความควบคุมดูแลของหลายหน่วยงาน บางหน่วยงานอาจจะไม่ใช่นักเรียนที่รับผิดชอบทางการศึกษาโดยตรง แต่สถาบันการศึกษาพยาบาลเหล่านี้ต่างก็กำหนดปรัชญาของสถาบันไว้อย่างชัดเจน ว่ามีความมุ่งหมายจะพัฒนานักศึกษาให้ ออกมาเป็นพยาบาลที่มีความรู้ ความสามารถ เพื่อการประกอบวิชาชีพพยาบาล โดยเฉพาะและพร้อมกับการพัฒนานักศึกษาให้มีลักษณะของความเป็นคนที่สมบูรณ์ โดยสามารถอยู่ร่วมกับสมาชิกของสังคมและ เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วย

งานการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

ภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ในปัจจุบัน เน้นด้านการฝึกฝน อบรม และให้การศึกษาด้านวิชาการ และวิชาชีพชั้นสูง เพื่อเตรียมคนให้มีความสามารถในการประกอบ

อาชีพและดำรงตนในสังคมอย่างมีค่า มีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น สถาบันอุดมศึกษาเหล่านี้ จึงมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานหลัก 4 ด้านคือ

1. งานบริหารงาน ซึ่งเป็นการคุมกลไก และคุมการดำเนินงานให้กิจการของ สถาบันเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และตามแผนที่กำหนดไว้ งานด้านนี้จึงครอบคลุมด้านบุคลากร การเงิน อาคารสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งแวดล้อม
2. งานวิชาการ เป็นงานที่ควบคุมส่งเสริมและจัดการเกี่ยวกับหลักสูตร การเรียน การสอน อาจารย์ ตำแหน่งวิชาการ การพัฒนาอาจารย์ ตลอดจนการวิจัยเพื่อค้นคว้าหาความรู้ ทั้งความรู้บริสุทธิ์และความรู้ประยุกต์
3. งานนิสิตนักศึกษา เป็นงานดูแลและเอาใจใส่และพยายามหาวิธีการในการที่จะ ช่วยพัฒนานักศึกษาให้สามารถที่จะก้าวไปสู่การเป็นบัณฑิตที่มีความมั่งคั่งด้านจริยธรรม ความ ประพฤติ และมีความสมบูรณ์ด้วยความคิดที่ชอบธรรม กว้างขวาง มีเหตุผล
4. งานประชาสัมพันธ์และติดต่อกับองค์กรภายนอก สถาบันอุดมศึกษาเป็นกลไกที่จะ ช่วยพัฒนาชุมชนรอบด้าน จึงมีความจำเป็นจะต้องติดต่อประสานงานกับแหล่งงานอื่น ๆ ในชุมชน นั้น (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา 2528 : 3-4)

งานต่าง ๆ ดังกล่าวล้วนเป็นกลไกเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมาย การค้นคว้าหาแนวความรู้ ความคิดใหม่ ๆ และการสร้างคนให้มีคุณภาพสอดคล้องกับงานและความต้องการของสังคม และ เมื่อพิจารณารายละเอียดในงานหลักทั้ง 4 ด้าน จะพบว่างานการจัดการศึกษาในส่วนของที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา สามารถแบ่งได้ 3 งานคือ งานการเรียนการสอน งานบริหารและปกครองนักศึกษา และงานกิจการนักศึกษา

งานการเรียนการสอน

งานการเรียนการสอน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการผลิตบัณฑิตโดยตรง โครงการผลิตบัณฑิตจะมีคุณภาพมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของงานการเรียน การสอน เป็นสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากงานการเรียนการสอน เป็นงานที่มีวิธีการจัดการอย่างมีระบบ มี ระเบียบแบบแผน มีขั้นตอนการวางแผนที่แน่นอน ใช้ได้สำหรับการผลิตบัณฑิตไม่ว่าสาขาวิชาใด

แบบใด จำนวนมากน้อยเพียงไร และได้มีผู้กล่าวถึงแนวความคิดหรือหลักการของงานการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยคำถามที่ผู้ที่เกี่ยวข้องในงานดังกล่าวจะต้องถามตนเองไว้อยู่เสมอดังนี้

1. เราจะพาผู้เรียนไปไหน
2. เราจะพาผู้เรียนไปถึงด้วยวิธีการใด
3. เราจะทราบได้อย่างไรว่าผู้เรียนถึงแล้ว (สุกัญญา ไชวโรกุล 2525 : 59)

จากแนวคิดหรือหลักการของงานการเรียนการสอนสามารถนำไปใช้ได้ในการวางแผนการสอนระดับต่าง ๆ ตั้งแต่หลักสูตร วิชาที่สอน หน่วยย่อย ๆ ในรายวิชา จนกระทั่งบทเรียน ส่วน สังค อุทรานันท์ (2525 : 5) ได้ให้คำนิยามของกระบวนการเรียนการสอนไว้ใกล้เคียงกับแนวคิดหรือหลักการของงานการเรียนการสอนไว้ว่า เป็นการจัดองค์ประกอบของการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อสะดวกต่อการนำไปสู่จุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนที่ได้กำหนดไว้ และจุดหมายที่สำคัญที่สุดคือ คุณภาพของนักศึกษา และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนแล้ว ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ประการคือ ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร และสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน

1. ผู้สอน

1.1 บทบาทของผู้สอน

อาจารย์มีบทบาทสำคัญยิ่งในระบบการผลิตบัณฑิต เพราะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพตามต้องการโดยผ่านกระบวนการเรียนการสอน จินตนา ยูนิพันธ์ (2527 : 37-39) ได้กล่าวถึงบทบาทของอาจารย์ในฐานะผู้สอนไว้ 6 บทบาทดังนี้

1. บทบาทของผู้สอนในฐานะผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียน ในบทบาทนี้ผู้สอนจะมีความรับผิดชอบในการเลือก และจัด เรียงประสบการณ์การเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝน เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์

2. บทบาทของผู้สอนในฐานะ เป็นผู้ประสานงาน

3. บทบาทของผู้สอนในฐานะ เป็นผู้สืบทอดทางวัฒนธรรม

4. บทบาทของผู้สอนในฐานะ เป็นตัว เชื่อมระหว่างสถาบันการศึกษา

กับชุมชน

หน้าที่ของสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาอย่างหนึ่ง คือ การถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม ดังนั้นใน 3 บทบาทนี้ ผู้สอนจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรม และเป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนาคนหรือผู้เรียนนั่นเอง

5. บทบาทในฐานะสมาชิกของสถาบันการศึกษา ผู้สอนเป็นผู้หนึ่งที่จะทำให้สถาบันการศึกษาบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ นอกเหนือผู้สอนจะทำหน้าที่การสอนแล้ว ผู้สอนจะต้องทำหน้าที่พัฒนาตัวผู้สอนและการสอน เพื่อให้การบรรลุเป้าหมายของสถาบันมีประสิทธิภาพมากขึ้น

6. บทบาทในฐานะสมาชิกของวิชาชีพ ผู้สอนทุกคนจะต้องมีส่วนร่วม กับสมาคมวิชาชีพ เพื่อการพัฒนาตนเองร่วมกับสมาชิกของวิชาชีพ ในการที่จะพัฒนาวิชาชีพให้มีความก้าวหน้า และถ่ายทอดไปสู่ผู้ที่ก้าวเข้ามาสู่ในวิชาชีพรุ่นใหม่ ๆ

เมืองทอง แชมมณี (2525 : 246-247) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนไว้ 6 ลักษณะ เช่นกันคือ

1. ผู้สอนในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ลักษณะนี้ผู้สอนเป็นผู้ที่มีความรู้เป็นอย่างดีในแขนงวิชาที่ตนเองสอน ซึ่งจะทำให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนเห็นว่ามีประโยชน์คุ้มค่าที่จะใช้ความรู้ ประสบการณ์ และความฉลาดเท่าที่แต่ละคนมีอยู่ในการเรียนการสอนร่วมกัน

2. ผู้สอนในฐานะผู้ที่มีอำนาจหน้าที่เป็นทางการในวงการศึกษา ลักษณะนี้ผู้สอนจะไม่ใช้ผู้ที่ทำหน้าที่สอนอย่างเดียว แต่ยังมีอำนาจควบคุมและประเมินผลอย่างยุติธรรมในการพิจารณาตัดสินผลการศึกษาของผู้เรียน เพื่อรักษามาตรฐานของการศึกษาให้คงไว้

3. ผู้สอนในฐานะตัวแทนของสังคม ตามลักษณะนี้ผู้สอนเป็นผู้แทนทางวิชาการหรือวิชาชีพที่ตนสังกัดอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านค่านิยมและการเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตทางวิชาชีพที่ผู้เรียนจะมุ่งหมายจะดำเนินต่อไป

4. ผู้สอนในฐานะผู้ช่วยเหลืออำนวยความสะดวก ตามลักษณะนี้ผู้สอนเป็นเพียงผู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้กำหนดรู้เองว่ามาเรียนเพื่ออะไร ได้เคยเรียนรู้อะไรมาแล้วเป็นพื้นฐานและต้องการความช่วยเหลืออย่างไรบ้าง เพื่อช่วยให้เรียนรู้ได้ดีขึ้น

5. ผู้สอนในฐานะบุคคลตัวอย่างในอุดมคติ ผู้เรียนมักจะใช้ผู้สอนแบบนี้เป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต เพื่อให้บรรลุอุดมคติของตน ซึ่งมักจะมีข้อจำกัดคือ มีครูบางคนเท่านั้นที่พอจะเป็นตัวอย่างตามอุดมคติได้ ซึ่งก็เป็นได้เพียงบางเวลาหรือได้เพียงบางส่วนเท่านั้น

6. ผู้สอนในฐานะมนุษย์ปฏิสนธิธรรมดา ลักษณะนี้มุ่งจะสร้างความสัมพันธ์กับผู้เรียน ทั้งผู้สอนและผู้เรียนจะได้มีความเชื่อถือและวางใจกันพอที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันโดยเสรี ที่ไม่จำกัดเฉพาะอยู่เพียงทางวิชาการเท่านั้น

ดังนั้นบทบาทของอาจารย์ผู้สอนไม่เพียงแต่จะทำหน้าที่การสอน ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ให้กับผู้เรียนอย่างเดียวเท่านั้น ยังจะต้องอยู่ในฐานะเป็นตัวแทนและการเป็นการแบบอย่างที่ดีของสังคมให้กับผู้เรียน ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนด้วยเพื่อการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

1.2 กิจกรรมของผู้สอน

การเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน และผู้เรียนเกิดขึ้น ปฏิสัมพันธ์นี้เป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีจุดมุ่งหมายโดยที่ต้องการให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายการศึกษา คอนเลย์ (Conley 1973 อ้างใน จินตนา ยูนิพันธ์ 2527 : 40) ได้กล่าวถึง กิจกรรมของอาจารย์ในฐานะผู้สอนที่จะทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนมีประสิทธิผล คือ

1. กำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาโดยทั่วไป
2. ศึกษาผู้เรียน
3. ศึกษาจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเฉพาะเรื่อง
4. กำหนดเนื้อหาและอุปกรณ์ที่จะใช้
5. จัดสถานการณ์ให้ผู้เรียน ได้มีกิจกรรมการเรียนรู้
6. สนับสนุนและแนะแนวทางให้ผู้เรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้
7. จัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่เรียนรู้ ไปใช้ในสถานการณ์จริง
8. ประเมินผลของกระบวนการเรียนการสอน

สังัด อุทรานันท์ (2527 : 29-32) ได้กล่าวถึงอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนการสอน และเป็นผู้ทำให้เกิดการดำเนินงานตามระบบ ดังนั้นกิจกรรมของอาจารย์ผู้สอนควรจะได้คำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ลักษณะของผู้เรียน
 - 1.1 ความสามารถทางสติปัญญา
 - 1.2 อัตรการเรียนรู้

- 1.3 ลักษณะการเรียน
- 1.4 ประสบการณ์เดิม
2. จุดมุ่งหมายการสอน
 - 2.1 ความรู้ความเข้าใจ
 - 2.2 ทักษะทางกาย
 - 2.3 เจตคติและค่านิยม
3. เนื้อหาสาระที่จะนำมาสอน
 - 3.1 ข้อเท็จจริงและความรู้ธรรมดา
 - 3.2 ความคิดรวบยอดและหลักการ
 - 3.3 การคิดแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์
 - 3.4 ทักษะทางกาย
 - 3.5 เจตคติและค่านิยม
4. การเตรียมความพร้อม
 - 4.1 การเตรียมสภาพแวดล้อมทางการเรียน
 - 4.2 การเร้าความสนใจ
5. การดำเนินการสอน
 - 5.1 การเลือกกลวิธีการสอน
 - 5.2 การเลือกกิจกรรมการสอน
 - 5.3 การเลือกสื่อการเรียนการสอน
6. การสร้างเสริมทักษะ
 - 6.1 การช่วยเหลือเด็กเรียนช้า
 - 6.2 การส่งเสริมเด็กเรียนเก่ง
7. การจัดกิจกรรมสนับสนุน
 - 7.1 การสรุป - ทบทวน
 - 7.2 การสั่งงาน
8. การควบคุมและการตรวจสอบ
 - 8.1 การวัดความรู้ก่อนสอน

8.2 การใช้คำถาม

8.3 การสร้างเสริมกำลังใจ

8.4 การวัดผลหลังการเรียนการสอน

9. สัมฤทธิ์ผลของการสอน

10. การปรับปรุงแก้ไข

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การสอนของอาจารย์ผู้สอนแต่ละครั้ง จะต้องมีการเตรียมความพร้อมของตัวผู้สอนแล้ว ยังต้องมีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบระเบียบ และขั้นตอน เพื่อสามารถติดตามความก้าวหน้าของการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนที่จะสามารถนำมา เป็นข้อมูลปรับปรุงการสอนครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

1.3 การสอนที่มีประสิทธิภาพ

ริส (Reese 1970 : 251-253) อาจารย์ผู้ประสบความสำเร็จในด้านการสอนมาเป็นเวลานานได้ถกแถลงประสบการณ์ของท่านถึงการเป็นอาจารย์ผู้สอนที่ดี และได้เสนอแนะการสอนที่มีประสิทธิภาพไว้ 10 ประการคือ

1. ใช้กระบวนการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องพยายามรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล และจะต้องพยายามให้ผู้เรียนในห้องเรียนได้รู้จักกันด้วย
2. ใช้การวางแผนการสอนร่วมกับผู้เรียน
3. รู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล และตอบสนองความต้องการระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยการจัดการเรียนการสอนที่สามารถยืดหยุ่นได้ตามความสามารถของผู้เรียน ใช้อุปกรณ์และการสอนหลายวิธี ละเว้นการสอนแบบทางเดียว
4. ทำในสิ่งที่เป็นไปได้จริง ไม่ใช่อุดมคติ การทำงานหรือสอนจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบในด้านเวลา ขนาดของชั้นเรียน ความสามารถที่แตกต่างกัน ภูมิหลังของผู้เรียน และอุปกรณ์การสอน พยายามจัดการสอนให้ดีที่สุดด้วยข้อจำกัดขององค์ประกอบเหล่านั้น
5. มีความสุขใจกับการสอน ชีวิต และการเรียนรู้ ซึ่งจะพลอยให้ผู้เรียนมีความสุขสบายใจ และยอมเป็นตัวอย่างที่จะก่อให้เกิดสิ่งเหล่านี้ในตัวของผู้เรียนด้วย
6. สอนทักษะทั้งสี่ คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียนไปพร้อม ๆ กับ

เนื้อหาวิชา

7. สนใจในวิชาที่สอน ผู้สอนที่ดีจะต้องคิดว่าวิชาของตนน่าสนใจและดึงดูดความสนใจมากที่สุด และตนเองชอบวิชานั้นอย่างแท้จริง และแบ่งความสนใจไปยังผู้เรียน

8. ทำการสอนโดยคำนึงถึงอยู่เสมอว่า ความกลัว ความเย็นชา ความเป็นศัตรู เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ผู้สอนที่ดีจะต้องคำนึงถึงการแสดงสีหน้า น้ำเสียง และท่าทางในห้องเรียนให้ผู้เรียนรู้สึกสบายใจ และอบอุ่นเมื่อเรียนด้วย

9. เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการสอน และพยายามทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการแสวงหาความรู้ เพื่อให้ความรู้งอกเงยขึ้น

10. ผู้สอนที่ดีต้องพยายามส่งเสริมวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง มากกว่าจะคิดว่าเป็นงานประจำวัน นั่นคือ ผู้สอนจะต้องศึกษาหาความรู้อยู่เสมอไม่รู้จัก

เซฟฟิลด์ (Sheffield 1974 : XI) ได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการสอนที่ประสบความสำเร็จ และเป็นที่ยอมรับของผู้เรียน โดยการส่งแบบสอบถามไปยังบัณฑิตที่จบจากมหาวิทยาลัยในประเทศแคนาดา และให้บัณฑิตระบุถึงชื่ออาจารย์ที่เขาเหล่านั้นเห็นว่าทำการสอนดีที่สุด พร้อมทั้งชื่อวิชาและมหาวิทยาลัยที่สอน เขาได้ทำการรวบรวมชื่ออาจารย์ที่ได้คะแนนสูงมากจำนวน 23 คน และได้ติดต่อไปยังอาจารย์เหล่านั้นให้เขียนบทความเกี่ยวกับการสอนที่เขาได้ทำการสอนมาว่า ใช้วิธีการอย่างไรบ้าง จากการรวบรวมบทความต่าง ๆ 23 เรื่อง สามารถสรุปผลลักษณะการสอน ซึ่งเป็นที่ยอมรับจากบัณฑิตว่ามีประสิทธิภาพมาก ดังนี้คือ

1. บทบาทของผู้สอน บทบาทที่สำคัญที่สุดคือ การกระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความกระตือรือร้นที่จะเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความเข้าใจ

2. วิธีการสอน การสอนจะต้องไม่ใช่เป็นการสอนแบบทางเดียว

3. สิ่งที่อาจารย์ผู้สอนจะปฏิบัติ นอกจากความสามารถ ความสนใจ และความเชื่อในความสำคัญของวิชาที่สอน หรือหลักการต่าง ๆ แล้ว ผู้สอนควรจะต้องมีความกระตือรือร้น มีความรักในวิชาที่สอนและชอบที่จะสอน ทั้งนี้จะทำให้ผู้เรียนได้รับความสนุกสนานในวิชาที่สอนอย่างแท้จริง ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่คุ้มค่ากับเวลาที่เสียไปและผู้เรียนอยากจะเรียนกับผู้สอนที่มีความสนใจที่จะสอนอย่างแท้จริง

4. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนักศึกษา ถึงแม้ว่าจะได้มีการพยายาม

พัฒนารูปแบบและระเบียบวิธีการสอนให้เหมาะสม แต่ก็มักจะพบว่า มีข้อจำกัด เกิดขึ้น การติดต่อสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษา จะทำให้มีความเข้าใจนักศึกษามากยิ่งขึ้นและเป็นหนทางในการลดข้อจำกัดของความพยายามที่จะพัฒนารูปแบบและระเบียบวิธีการสอน

5. การเตรียมการสอนของผู้สอน มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจำแนกผู้สอนที่มีประสิทธิภาพออกจากผู้สอนไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จะไม่มีวิธีการใดเลยที่จะซ่อนหรือปิดบังไม่ให้ผู้อื่นทราบได้ว่า ไม่ได้เตรียมการสอนมาก่อน

ทรูกซ์ (Truex อ้างใน พรชูลี คุณานุกร 2525 : 83-85) ได้ทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ดูว่า มีปัจจัยอะไรที่เอื้ออำนวยให้ผู้สอนประสบความสำเร็จในการสอน และปัจจัยอะไรบ้างที่ก่อให้เกิดความล้มเหลวในการสอน โดยมีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้ประสบผลสำเร็จในการสอน

1. คุณสมบัติส่วนตัวและทางสังคม

1.1 บุคลิกลักษณะ

1.1.1 ความกระตือรือร้นเกี่ยวกับวิชาที่สอนและการสอน

1.1.2 มีความเข้าใจและเข้ากับผู้เรียนได้อย่างดี ใน

แวดวงของชั้นเรียน

1.1.3 พฤติกรรมการสอนในชั้นเรียนน่าสนใจ สนุกสนาน

และเร้าใจ

1.2 ความตระหนักทางสังคม

1.2.1 แสดงความเฉียบแหลมและมีความมีอารมณ์ขันอย่าง

เข้าท่า

1.2.2 การใช้คำพูดแสดงถึงความเป็นผู้มีวิชาการและมี

คุณภาพของการใช้เสียงที่น่าฟัง

1.2.3 การแต่งกายแสดงถึงรสนิยมอันสูง

2. คุณสมบัติทางวิชาชีพ

2.1 ความรู้ในสาขาวิชา

2.1.1 แสดงว่ามีความรอบรู้อย่างมากในสาขาวิชา

ของตน

ไกล และอภิปรายในชั้นเรียน

2.1.2 แสดงพื้นฐานจากการอ่านหนังสืออย่างกว้าง

และเหมาะสมกับระดับอุดมศึกษา

2.1.3 เสนอเนื้อหาวิชาและใช้วัสดุการสอนที่เข้าใจ

ข้องกับเนื้อหาทางสาขาวิชานั้น

2.1.4 เสนอเนื้อหาเพื่อเสริมเนื้อหาหลักที่สัมพันธ์เกี่ยว

2.2 การวางแผนและการจัดระบบระเบียบ

สอน มีประมวลรายวิชาที่ละเอียดสำหรับผู้เรียน

2.2.1 พัฒนาระบบระเบียบที่ดีและเหมาะสมกับวิชาที่

2.3 การสอนในชั้นเรียน

2.3.1 ก่อให้เกิดการตอบสนองที่มีค่าและมีความหมาย

2.3.2 มีการบรรยายที่น่าสนใจและให้ความรู้อย่างดี

2.3.3 ใช้เทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ กัน

2.3.4 ให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 การประเมินผลในชั้นเรียน

2.4.1 การประเมินผล เป็นไปอย่างยุติธรรมและเหมาะสม

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความล้มเหลวในการสอน

1. คุณสมบัตินิสัยส่วนตัวและทางสังคม

1.1 บุคลิกลักษณะ

1.1.1 นำเบื้อมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาที่สอนและการสอน

1.1.2 ไม่มีความเข้าอกเข้าใจในผู้เรียน

1.1.3 มีบุคลิกภาพที่เฉยเมยและน่าเบื้อ

1.2 ความตระหนักทางสังคม

1.2.1 ตอบสนองทั้งทางส่วนตัวหรือแสดงอารมณ์ขันอย่าง

ไม่มีขอบเขต

1.2.2 การพูดไม่ประติดประต่อกัน เสียงพูดที่พูดรวมเรียน

ไปตลอด

1.2.3 การแต่งกายไม่น่าดู

2. คุณสมบัติทางวิชาชีพ

2.1 ความรู้ในสาขาวิชา

2.1.1 มีความรู้ในสาขาวิชาอย่างจำกัด

2.1.2 ละล้าละลึ่งและเงอะงะในการอภิปรายในชั้น

เรียน เพราะอ่านตำราต่าง ๆ ไม่เพียงพอ

2.1.3 เสนอเนื้อหาวิชาที่ไม่ท้าทายและไม่เหมาะสมต่อ

ระดับอุดมศึกษา

2.1.4 ถือว่าหนังสือตำราเรียนเปรียบเสมือนคัมภีร์

สำหรับวิชานั้น

2.2 การวางแผนและการจัดระบบระเบียบ

2.2.1 แสดงว่าวางแผนมาล่วงหน้าน้อยมาก หรือมิได้

ทำเลย

2.3 การสอนในชั้นเรียน

2.3.1 พยายามไม่ให้มีการอภิปรายหรือปล่อยให้ผู้เรียน

พูดกันอย่างขาดแนวทางจากผู้สอน

2.3.2 การบรรยายน่าเบื่อ และไร้สาระ

2.3.3 การสอนเป็นไปอย่างมีแนวเดียวจนกลายเป็นเรื่อง

ที่ซ้ำและซ้ำอีก ไม่เปลี่ยนแปลง ๆ ทั้งสิ้น

2.3.4 การให้ผู้เรียนทำงานกลุ่มนั้นเพื่อหลีกเลี่ยงการ

สอนด้วยตนเอง

2.4 การประเมินผลในชั้นเรียน

2.4.1 การประเมินผล ไม่ยุติธรรมและไม่เหมาะสมหรือ

ไม่ถูกต้อง

ดังนั้นผู้ที่สอนที่ดีและผู้สอนที่มีประสิทธิภาพ ที่จะประสบความสำเร็จใน

การสอน สิ่งที่สำคัญที่ไม่สามารถจะละเลยได้ คือ การเตรียมตัวให้พร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้

ให้กับผู้เรียน พร้อมทั้งจะเผชิญ และแก้ปัญหาที่พบระหว่างทำการสอน เพื่อสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนครั้งต่อไปดำเนินไปอย่างราบรื่น และประสบความสำเร็จ

2. ผู้เรียน

2.1 ความสำคัญของผู้เรียน

ผู้เรียน เป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งของระบบการเรียนการสอน หากไม่มีผู้เรียนแล้ว การเรียนการสอนก็จะไม่เกิดขึ้น ในระบบการเรียนการสอนผู้เรียนจะได้รับ ความสนใจจากผู้สอนตั้งแต่เริ่มแรกจนกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการเรียนการสอน กล่าวคือ ผู้สอนจำเป็นต้องรู้พื้นฐานของผู้เรียนที่ตนเองจะสอนก่อนว่า เป็นอย่างไร ครั้นถึงขั้นของการกำหนดจุดมุ่งหมายของการสอนก็ต้องคำนึงถึงความต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะใด การคัดเลือก เนื้อหาตลอดจนการคัดเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนก็จำเป็นต้องระลึกว่าจะจัดอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับความสามารถและมีความสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนเป็นส่วนรวม และยังจะต้องสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนได้ด้วย ในขั้นสุดท้ายคือ ผลลัพธ์ของการสอน ผู้สอนจะต้องประเมินดูว่าการเรียนการสอนที่จัดขึ้นนี้ได้ทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลง มีความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะ และมีคุณลักษณะ และเจตคติตามจุดประสงค์ของการสอนที่ได้วางไว้หรือไม่เพียงใด ดังนั้นการรู้จักผู้เรียนจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนอย่างมากคือ

1. ช่วยในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการสอนให้มีความเหมาะสมไม่สูงหรือต่ำจนเกินไป
2. ช่วยในการกำหนด เนื้อหาสาระที่จะนำมาสอน เป็นไปอย่างเหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียน
3. ช่วยในการแบ่งกลุ่มผู้เรียนหรือมอบหมายงานให้พอเหมาะกับความรู้ ความสามารถและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน
4. ช่วยให้ผู้สอนรู้ว่าในระหว่างการเรียนการสอนสมควรจะได้ช่วยเหลือผู้เรียนกลุ่มใดหรือคนใด เป็นกรณีพิเศษ เพื่อจะทำให้สามารถเรียนรู้ได้ทันผู้อื่น (สังค
อุทรานันท์ 2527 : 40)

2.2 ความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน

ความสามารถทางสติปัญญา เป็นความสามารถทางการเรียนของผู้เรียน โดยธรรมชาติแล้วผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถไม่เหมือนกัน ดังนั้นความสามารถทางการเรียน จึงมีผลต่อการเรียนของผู้เรียนโดยตรง ผู้เรียนมีความสามารถในวิชาใดก็ย่อมจะสามารถเรียน ได้ดีในวิชานั้น ได้มีผู้แบ่งลักษณะผู้เรียน ตามความสามารถทางสติปัญญาไว้ 4 ประเภทคือ

1. เฉลียวฉลาดและไว ประเภทนี้มีความมั่นใจในตนเองสูง สามารถมองเห็น เหตุและผลได้ชัดเจน รักการค้นคว้า ศึกษาด้วยตนเองโดยการอ่าน ฟังการอภิปราย ทางวิชาการในที่ต่าง ๆ มีความสนใจรอบด้าน มีความขยันพากเพียรในการเรียน ดังนั้นการเรียน เพียงแต่อาจารย์กล่าวถึงหัวข้อ ก็สามารถเข้าใจสาระข้อความที่จะอธิบายในหัวข้อต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี จำนวนผู้เรียนประเภทนี้มีเพียงร้อยละ 5 ของผู้เรียนทั้งหมด

2. ฉลาด ผู้เรียนประเภทนี้พร้อมที่จะศึกษา มีความคิดเหตุผลดี สามารถเรียนได้ทุกแขนงวิชา เพียงแต่ผู้สอนพูดถึงหัวข้อที่จะสอนและอธิบายเพิ่มเติมเพียงเล็กน้อยก็เข้าใจสาระที่ผู้สอนสอนได้อย่างดี จำนวนผู้เรียนประเภทนี้มีเพียงร้อยละ 15 ของกลุ่มทั้งหมด

3. ปานกลาง ผู้เรียนกลุ่มนี้มีจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 70 ของกลุ่ม มีความไม่พร้อมบางประการสำหรับการศึกษา เช่น เรื่องวิธีการเรียนระดับอุดมศึกษา การจับใจความ วิธีจดคำบรรยาย การค้นคว้า การศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเอง ดังนั้นผู้สอนจำเป็นต้องกล่าวถึงหัวข้อที่จะสอน อธิบายสาระในหัวข้อที่จะสอน อธิบายสาระในหัวข้ออย่างชัดเจน พร้อมยกตัวอย่างประกอบให้เข้าใจด้วย

4. อ่อน ผู้เรียนกลุ่มนี้มีประมาณร้อยละ 10 เป็นกลุ่มที่เรียนและรับรู้ค่อนข้างช้า ผู้สอนจะต้องอธิบายหัวข้อการสอน เหตุผลที่สอน ประโยชน์ที่จะได้รับจากการเรียน ขยายหัวข้อแต่ละหัวข้ออย่างชัดเจน ยกตัวอย่างประกอบ ให้ทำแบบฝึกหัด อธิบายซ้ำหลายครั้งกว่าจะเข้าใจ (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา 2528 : 48)

2.3 ปัญหาการเรียนของผู้เรียน

การเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน เน้นให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า

ด้วยตนเองมากขึ้น เพราะความมุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียนได้รู้จักค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเองต่อไป เมื่อจบการศึกษาจากสถาบันไปแล้วประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการความสนใจและความถนัดของผู้เรียนรายบุคคลได้ (สุภัญญา ไชวโรบล 2524 : 117) การเรียนระดับอุดมศึกษาจึงยากกว่าการเรียนระดับมัธยม เนื่องจากโอกาสใกล้ชิดกับอาจารย์ผู้สอนน้อยกว่า ต้องรู้จักขวนขวายฝึกฝนตนเอง สร้างวินัยในตนเอง การเรียนค่อนข้างจะอิสระ นักศึกษาจะไปไหนมาไหนได้โดยสะดวก ไม่มีอาจารย์คอยควบคุม หรือบังคับให้เข้าชั้นเรียน จึงเป็นเหตุให้หลายคนที่ไม่รู้จักบังคับใจตนเอง ต้องมีผลลัพท์เหลวในการเรียน ดังนั้นการปรับตัวของผู้เรียนให้เข้ากับการเรียนระดับอุดมศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญ และมักจะพบว่า การปรับตัวมีความแตกต่างตามระยะเวลาที่เข้ามาศึกษาในสถาบัน ดังนี้

นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ค่อนข้างจะมีความไม่มั่นใจในตนเอง ไม่ค่อยกล้าตอบปัญหาต่าง ๆ มีปัญหาการปรับตัว ค่อนข้างเหงา เพราะไม่ค่อยมีเพื่อน ต้องการความเอาใจใส่ดูแลจากอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษาค่อนข้างสูง ยังปรับตัวกับการเรียนระดับอุดมศึกษาไม่ได้

นักศึกษาชั้นปีที่ 2 พุดจาจะฉาน ลักษณะคล่องแคล่ว มีความมั่นใจขึ้น แต่ยังมีปัญหาเรื่องการลงทะเบียนและการเรียน

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีลักษณะเกาะกลุ่มกับเพื่อน ๆ อยากร่วมส่วนรวมในการทำงานบริหารกิจกรรมนักศึกษา มีความสนใจในวิชาที่เรียนมาก และคิดว่าอยากจะทำอะไรเพื่อให้สถาบันดีขึ้น

นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีลักษณะเป็นผู้ใหญ่สนใจวิชาการ ค่อนข้างมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ชอบแสดงความคิดเห็น แสดงลักษณะที่อยากรู้อยากเห็น และซักถามเรื่องเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนประสบการณ์การทำงานในอนาคต (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา 2528 : 33)

ดังนั้นสภาพการเรียนการสอนในชั้นปีที่ 1 ควรจะคำถึงถึงภูมิหลังของนักศึกษาซึ่งเพิ่งก้าวเข้าสู่สถาบันอุดมศึกษา ค่อนข้างจะใหม่และตื่นเต้นต่อสภาพการเรียนและสิ่งรอบด้าน ยังต้องการเวลาในการปรับตัวหลายประการ และแนวทางที่ผู้สอนสามารถช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพการเรียนการสอนได้เร็วขึ้น คือ ผู้สอนควรจะอธิบายอย่างละเอียดและชัดเจน

ในเรื่องวิธีการเรียนระดับอุดมศึกษา วิธีการทำรายงานของวิชาที่สอน ตลอดจนวิธีค้นคว้า สำหรับวิชานั้นให้นักศึกษาทราบในระยะต้น ๆ หรือในชั้นปีที่ 1 และค่อยให้การชี้แนะอย่าง ใกล้เคียง จะทำให้นักศึกษาได้รับการฝึกฝนการปรับตัว และมีพื้นฐานที่ดีในการเรียนในชั้นปีที่สูงขึ้น ได้เป็นอย่างดี (วัลลภา เทพหัสติน ณ อยุธยา 2528 : 29)

นอกจากนั้นปัญหาในการเรียนของนักศึกษาในประเทศที่กำลังพัฒนานั้น โดยเฉพาะประเทศไทยแล้วมักจะได้รับความสนใจน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาอื่น ๆ เพราะเชื่อว่าปัญหาการเรียนนั้น เป็นปัญหาส่วนตัวของผู้เรียน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีแค่ไหน เป็นเรื่องของ ผู้เรียนแต่เพียงประการเดียว ผู้สอนไม่เกี่ยวข้องด้วย แม้ว่าผู้สอนจะบรรยายไม่ดี สอนไม่รู้เรื่อง ไม่เตรียมตัว ไม่มีเอกสารประกอบก็ตามก็เป็นหน้าที่ของผู้เรียนที่จะไปแก้ปัญหาด้วย ตนเอง ความเข้าใจดังกล่าวมีส่วนถูกอยู่บ้างที่ความรับผิดชอบในการเรียน เป็นของผู้เรียน แต่ ขณะเดียวกัน ผู้สอนก็มีส่วนรับผิดชอบอยู่เช่นกัน เพราะผู้สอนเป็นคนกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ในการเรียนรู้ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ 2524 : 47) ดังนั้นบทบาทและหน้าที่ของอาจารย์ผู้สอน ไม่ควรละเลยการตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน ว่าได้เรียนไปได้แค่ไหน เมื่อเปรียบเทียบกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ผู้เรียนมีจุดเด่นจุดด้อยอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้สอนในการหา ทางปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น และการประเมินผลในลักษณะนี้จะต้องทำอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ 2524 : 171)

เมื่อนักศึกษาที่เข้ามาในสถาบันอุดมศึกษามีพื้นฐานทางด้านสติปัญญา การฝึ กอบรม และสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน และความมุ่งหมายของการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ต้องการ พัฒนานักศึกษาให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นตัวของตัวเอง ตลอดจนการจัดการเรียนในระดับ นี้จึงมุ่งเน้นสนองความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน เป็นรายบุคคล ดังนั้นจึง เป็นภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งที่จะต้องหาหนทาง หรือควรเน้นที่จะทำอย่างไรจึงจะ ให้นักศึกษาที่มีความแตกต่างกัน ได้พัฒนาไปอย่างเต็มตามศักยภาพ เป็นอย่างให้นักศึกษาควรจะเป็น ได้ (ประกอบ คุปรัตน์ 2527 : 192)

3. หลักสูตร

3.1 ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตร คือ โครงการให้การศึกษเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้

ความสามารถและคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ (สมิทร
คุณานุภกร 2523 : 2)

หลักสูตร คือ กลุ่มวิชา หรือประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้
เรียนภายใต้คำแนะนำของสถานศึกษา (Good 1973 : 143)

ดังนั้นพอจะสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถาบัน
การศึกษาจัดให้กับผู้เรียน เพื่อชักนำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมในทางที่ถูกต้องเหมาะสม

3.2 รูปแบบของหลักสูตร

บาควิส (Barquist อ้างใน ปทีป เมธาคุณวุฒิ 2528 :
297) ได้แจกแจงรูปแบบของหลักสูตร ที่ครอบคลุมหลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษาไว้ 8 รูปแบบ
คือ

1. หลักสูตรเน้นการถ่ายทอดเจตนารมณ์ (Heritage Based)
เป็นหลักสูตรที่เน้นให้นักศึกษาเข้าใจอย่างชัดเจน เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและวัฒนธรรม
ของตนเอง พร้อมทั้งให้ความรู้ และทักษะที่จะอยู่เผชิญกับปัญหาในโลกปัจจุบันและอนาคต

2. หลักสูตรเน้นประเด็นปัญหา (Thematic Based) ในสังคม
ปัจจุบันที่มีปัญหาหลายประการ ซึ่งจะต้องใช้ศาสตร์หลาย ๆ ด้าน ช่วยแก้ปัญหา หลักสูตรนี้
จะช่วยให้ นักศึกษาศึกษาแหล่งข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการแก้ปัญหา

3. หลักสูตรเน้นสมรรถภาพ (Competency Based) สมรรถภาพ
หลายประการได้กำหนดไว้ให้นักศึกษาทราบและพยายามที่จะแสดงให้ผู้สอนเห็นว่าตนเองมี
สมรรถภาพเหล่านี้แล้ว นักศึกษาจึงจะผ่านหลักสูตรนี้ได้

4. หลักสูตรเน้นวิชาชีพ (Career Based) หลักสูตรในโปรแกรม
นี้กำหนดขึ้น เพื่อเตรียมนักศึกษาไปสู่วิชาชีพนั้น ๆ โดยเฉพาะ

5. หลักสูตรเน้นประสบการณ์ (Experiences Based) ในหลักสูตร
นี้เน้นประสบการณ์การเรียนการสอนภายในและภายนอกสถาบันการศึกษา ซึ่งได้กำหนดไว้ชัดเจน
และจัดประสบการณ์ให้นักศึกษาอย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กับทฤษฎีที่สอนภายในชั้นเรียน

6. หลักสูตรเน้นนักศึกษา (Student Based) หลักสูตรนี้เปิดโอกาส

ให้นักศึกษา เป็นผู้ตัดสินใจ ในการเลือกประสบการณ์ในการเรียนรู้ ตลอดจนการตั้ง เกณฑ์และ แนวทางในการประเมินผลตัวเขาเอง โดยทั่วไปจะใช้สัญญาการเรียนระหว่างนักศึกษาและ อาจารย์ผู้สอน

7. หลักสูตรเน้นค่านิยม (Value Based) ในหลักสูตรนี้เน้นให้นัก- ศึกษา รับทราบแหล่งข้อมูลและประสบการณ์ที่เขาจะศึกษาหรือขยายขอบเขตของค่านิยมที่เขา มี อยู่ รวมทั้งการรับค่านิยมใหม่ ซึ่งค่านิยมเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับ สังคม การเมือง ศาสนา ชีวิต และแผนการทำงานของนักศึกษาในอนาคต

8. หลักสูตรเน้นอนาคต (Future Based) สภาพการณ์ต่าง ๆ ถูก กำหนดขึ้นโดยมีข้อตกลงว่า เพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาหาความรู้ ทักษะ หรือทัศนคติที่เหมาะสมใน การสร้างอนาคตที่ปรารถนา หรืออนาคตที่น่าจะเป็นไปได้ในสังคม

3.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรอุดมศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งบัณฑิตที่มีความรู้ดี เป็นคนดีมีคุณธรรม มีรสนิยม รู้จักเลือก และมีวิจาร์ณญาณในทางที่เหมาะสมและสร้างสรรค์ จึงอาจพิจารณาแยกออกได้เป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่หนึ่ง เป็นเรื่องของวิชาชีพ (Professional Education) เป็นเนื้อหาความรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถาบันอุดมศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทำ ความเข้าใจและปฏิบัติได้ในวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่ง เช่น ครู แพทย์ พยาบาล วิศวกร สถาปนิก เป็นต้น

ส่วนที่สอง เป็นเรื่องของการศึกษาทั่วไป (General Education) เป็นเนื้อหาความรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถาบันอุดมศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีทัศนะ แนว- คิดและบุคลิกที่กว้างขวาง ไม่คิดแคบเฉพาะในสาขาวิชาชีพของตน มีความรับผิดชอบ สร้าง- เสริมคุณธรรมด้านต่าง ๆ เพื่อเสริมให้เป็นคนที่สมบูรณ์ขึ้น ประกอบวิชาชีพของตนได้ดี และมี ประสิทธิภาพมากขึ้น

ส่วนที่สาม เป็นหลักสูตรวิชาเลือก (Elective Course) ในระดับอุดมศึกษาถือได้ว่าวิชาเลือกเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง เพราะเป็นการให้โอกาสแก่ความ

สนใจที่กว้างขวางและแตกต่างของผู้เรียน โดยทั่วไปวิชาเลือกมักจะมีในหลักสูตรวิชาชีพ และ วิชาการศึกษาทั่วไปอยู่แล้ว ในบางสาขาเปิดวิชาเลือกอื่น ๆ เพิ่มเติมให้นอกเหนือไปจากวิชาเลือกดังกล่าว (ไพฑูริย์ สินลารัตน์ 2524 : 23)

สำหรับหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต เป็นหลักสูตรเน้นวิชาชีพ ตามเกณฑ์ มาตรฐานหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2525 ของทบวงมหาวิทยาลัย ได้กำหนดโครงสร้าง ของหลักสูตรไว้ดังนี้คือ ประกอบด้วย 4 หมวดวิชาได้แก่ หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป หมวดวิชา พื้นฐานวิชาชีพ หมวดวิชาชีพ และหมวดวิชาเลือกเสรี ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 130 หน่วยกิต และอย่างมากไม่เกิน 150 หน่วยกิตโดยมีสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตขั้นต่ำของแต่ละหมวดวิชาดังต่อไปนี้

1. หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป หมายถึง วิชาศึกษาทั่วไปที่ครอบคลุม รายวิชาต่าง ๆ ในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษา และวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต และให้ประกอบด้วย 4 กลุ่มวิชาดังนี้

- 1.1 กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต
- 1.2 กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต
- 1.3 กลุ่มวิชาภาษา ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต
- 1.4 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

ทั้งนี้สำหรับข้อ 1.4 จะต้องจัดให้มีรายวิชาวิทยาศาสตร์และรายวิชา คณิตศาสตร์

2. หมวดวิชาพื้นฐานวิชาชีพ หมายถึง รายวิชาบังคับพื้นฐานเฉพาะ รายวิชาที่สัมพันธ์กับวิชาชีพ และให้หมายรวมถึงรายวิชาทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ ให้มีจำนวน หน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต

3. หมวดวิชาชีพ หมายถึง รายวิชาเฉพาะสาขาวิชาชีพด้านพยาบาล ศาสตร์ ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 70 หน่วยกิต โดยมีกลุ่มรายวิชาภาคปฏิบัติไม่น้อย กว่า 20 หน่วยกิต และกลุ่มรายวิชาภาคทฤษฎีไม่น้อยกว่า 40 หน่วยกิต

4. หมวดวิชาเลือกเสรี หมายถึง วิชาใด ๆ ที่สถาบันอุดมศึกษาเปิด สอนและจัดให้เป็นรายวิชาเลือกได้ และให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

(ประกาศทบวงมหาวิทยาลัย 2525)

จากรายงานการศึกษาสถานภาพการศึกษาพยาบาล ของศูนย์ประสานงานการศึกษาพยาบาล ทบวงมหาวิทยาลัย (2529 : 52-54) พบว่า สถานภาพหลักสูตรพยาบาลศาสตรที่เปิดสอนในสถาบันการศึกษาพยาบาลในประเทศไทย สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

1. จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรอยู่ในพิสัยระหว่าง 142-160 ค่าเฉลี่ยจำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรมีค่าเท่ากับ 147.60 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป จำนวนหน่วยกิตรวมในหมวดวิชานี้ อยู่ในพิสัยระหว่าง 30-50 หน่วยกิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 39.10 หน่วยกิต คิดเป็นร้อยละ 26.50 ของจำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร
3. หมวดวิชาพื้นฐานวิชาชีพ จำนวนหน่วยกิตรวมในหมวดวิชานี้ อยู่ในพิสัยระหว่าง 17-34 หน่วยกิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.10 หน่วยกิต คิดเป็นร้อยละ 17 ของจำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร
4. หมวดวิชาชีพ จำนวนหน่วยกิตรวมในหมวดวิชานี้ อยู่ในพิสัยระหว่าง 75-87 หน่วยกิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 78 หน่วยกิต คิดเป็นร้อยละ 52.86 ของจำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร
- เมื่อพิจารณาจำนวนหน่วยกิตในภาคทฤษฎีอยู่ในพิสัยระหว่าง 41-58 หน่วยกิต ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 51.50 หน่วยกิต คิดเป็นร้อยละ 34.9 ของจำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร
5. หมวดวิชาเลือกเสรี จำนวนหน่วยกิตรวมในหมวดวิชานี้ อยู่ในพิสัยระหว่าง 2-8 หน่วยกิต มีค่าเฉลี่ย 4.77 หน่วยกิต คิดเป็นร้อยละ 3.23 ของจำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร

นอกจากนี้ยังพบว่า โครงสร้างหลักสูตรพยาบาลศาสตรในสถานบันการศึกษาพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทย ประกอบด้วยหมวดวิชาที่มีจำนวนหน่วยกิตพิเศษเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร คือ วิชาทางด้าน การทหารและวิชาตำรวจ ซึ่งมีเวลาในการศึกษาแตกต่างกันไปดังนี้ วิทยาลัยพยาบาลกอง-

ทัพบก 274 ชั่วโมง โรงเรียนพยาบาลกองทัพอากาศ 352 ชั่วโมง โรงเรียนพยาบาลกองทัพเรือ 8 หน่วยกิต และวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ 360 ชั่วโมง

3.4 การจัดหลักสูตรวิชาชีพพยาบาล

หลักสูตรอุดมศึกษาทั่วไปในสาขาวิชาอื่น ๆ มีการจัดหลักสูตรในรูปแบบผสมและผสมแบบขนานกันไป ที่จัดให้มีวิชาการศึกษาทั่วไปมากในชั้นปีต้น ๆ แล้วจึงค่อย ๆ

เพิ่มความลึกซึ้งในวิชาเอกในชั้นปีที่สูงขึ้น การจัดหลักสูตรวิชาชีพพยาบาลก็เช่นเดียวกับการจัดหลักสูตรอุดมศึกษาทั่วไป คือ จัดหมวดวิชาวิทยาศาสตร์และมนุษยศาสตร์เป็นวิชาพื้นฐาน ส่วนใหญ่ในชั้นปีที่ 1 และ 2 ส่วนวิชาทางการพยาบาลจะค่อย ๆ เพิ่มมากขึ้นในชั้นปีที่ 3-4 ตามลำดับ (NLN 1979 : 51) ส่วนการจัดหลักสูตรวิชาชีพพยาบาลในประเทศไทย โดยทั่วไปเป็นแบบผสมระหว่างวิชาชีพพยาบาลและวิชาพื้นฐานทั่วไปและจัดเป็นแบบคู่ขนาน โดยมีสัดส่วนของวิชาพื้นฐานทั่วไปมากในชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 วิชาชีพมากขึ้นในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 เช่นเดียวกับของต่างประเทศ (พัชรี ดันศิริ 2527 : 18) นอกจากนี้สถาบันการศึกษาพยาบาลในสังกัดกระทรวงกลาโหม และสังกัดกระทรวงมหาดไทย เป็นสถาบันผลิตพยาบาล โดยมีข้อผูกพันจะต้องเข้าทำงานในหน่วยงานที่ทางสถาบันกำหนดให้เมื่อสำเร็จการศึกษา ทางสถาบันการศึกษาดังกล่าวจึงได้สอดแทรกวิชาทางการทหารและทางการตำรวจ เข้าไปในหลักสูตรของสถาบันด้วย ตามลำดับ โดยการเรียนรายวิชาดังกล่าวไม่นับรวมเป็นจำนวนหน่วยกิตในหลักสูตร แต่นักศึกษาจะต้องเรียนครบและสอบผ่านตามที่สถาบันกำหนดไว้เท่านั้น (วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก 2528 : 6-7 ; วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ 2528 : 7-8)

หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าปริญญาตรี ที่จะเปิดสอนในสถาบันการศึกษาพยาบาลต่าง ๆ จะต้องเข้าเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ระดับวิชาชีพ พ.ศ. 2525 ของทบวงมหาวิทยาลัย โดยการรับรองจากกองงานวิชาการสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัยแล้ว การเปิดสอนหลักสูตรดังกล่าวจะต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของคณะกรรมการควบคุมและประสานงานการศึกษาพยาบาล ซึ่งคณะกรรมการชุดดังกล่าวมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ (คำสั่งทบวงมหาวิทยาลัย ที่ 24/2527)

1. เสนอแนะให้ความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาพยาบาลต่อคณะรัฐมนตรี
2. กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาพยาบาล และพิจารณาประสาน

โครงการและแผนปฏิบัติงานการผลิตพยาบาลให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ

3. เสนอแนะและให้ความเห็นในการจัดตั้ง ยุบ รวม ปรับปรุง เลิกล้มสถานศึกษาพยาบาลทุกสังกัดต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลตามกฎหมาย
4. เสนอแนะและให้ความเห็นในการจัดตั้ง ยุบ รวม และยกเลิกหลักสูตรการศึกษานานาชาติทั้งหน่วยงานของรัฐและ เอกชน ต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลตามกฎหมาย
5. กำกับและดูแลเกี่ยวกับคุณภาพของการจัดการศึกษาพยาบาลของสถานศึกษาพยาบาลทุกสังกัดให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนด
6. พิจารณากำหนดมาตรฐานกลางของหลักสูตรการศึกษาสำหรับเป็นพื้นฐานการจัดการศึกษาพยาบาลของสถานศึกษาพยาบาลทั่วไป
7. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการตามที่คณะกรรมการมอบหมาย
8. ปฏิบัติการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรี

3.5 ปัญหาการจัดหลักสูตร

ปัญหาที่พบในหลักสูตรอุดมศึกษามีหลายประการด้วยกัน ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ (2524 : 32-35) ได้กล่าวปัญหาและแนวโน้มของหลักสูตรอุดมศึกษาไว้ดังนี้

ปัญหาหลักสูตรอุดมศึกษา

1. ปัญหาในเรื่องของจุดมุ่งหมาย โดยมีหลักสูตรจำนวนมากไม่ได้กล่าวถึงปรัชญาและจุดมุ่งหมายไว้ในตัวหลักสูตรเลย ทำให้ไม่สามารถทราบได้อย่างชัดเจนว่าจะผลิตคนมีคุณลักษณะใด
2. ปัญหาในเรื่องของเนื้อหา เนื้อหาของหลักสูตรในปัจจุบันมีมากเกินไปบางครั้งไม่รู้ว่าจะตัดส่วนไหนออกไปและยังพบว่า เนื้อหาวิชาหลายส่วนเป็นเนื้อหาที่ไม่สัมพันธ์กับสังคม โดยเน้นเฉพาะด้านเกินไปจนไม่ครอบคลุมปัญหาใหม่ ๆ ของสังคม
3. ปัญหาในการจัดหลักสูตร การจัดเนื้อหาของหลักสูตรในปัจจุบันมีลักษณะคงที่ตายตัว และเป็นขั้นตอนมากเกินไป ทำให้การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเป็นไปได้ยากและมักไม่ค่อยยอมรับการเปลี่ยนแปลง

4. ปัญหาความสัมพันธ์ของหลักสูตรและการสอน ผู้จัดทำหรือคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรมักจะดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรไปเองโดยเอกเทศ ผู้สอนก็สอนแต่ละวิชาไปตามที่ตนเองถนัดและสนใจ นอกจากนี้แต่ละวิชาก็ไม่ประสานสัมพันธ์กัน และอาจเกิดความซ้ำซ้อนได้ในแต่ละวิชา

5. ปัญหาในแต่ละหลักสูตรวิชาชีพ แต่ละหลักสูตรยังมีปัญหาเฉพาะของตนเอง ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป เช่น วิชาชีพครู การฝึกฝนในด้านงานอาชีพยังน้อยเกินไป

ในปัจจุบันได้มีความพยายามที่จะปรับปรุงหลักสูตรอุดมศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน ความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี และความเปลี่ยนแปลงของสังคม แนวโน้มใหม่ของหลักสูตรอุดมศึกษา ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรใหม่จัดให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจมากขึ้น ให้โอกาสวิชาใหม่ ๆ เกิดขึ้นได้ง่ายและเลิกวิชาเก่าได้ง่ายขึ้น

2. หลักสูตรเน้นการผสมผสาน และคาบเกี่ยวหลายสาขาวิชา (Interdisciplinary Approach) มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมีทรรศนะกว้างและมองเห็นแนวทางในแก้ปัญหาใหม่ ๆ ของสังคมได้ดีขึ้น

3. หลักสูตรแนวใหม่จะหันมาเน้นเรื่องราวของสังคมมากขึ้น โดยเน้นบทบาทของผู้เรียนที่มีต่อสังคม ท้องถิ่น และโลกในวงกว้าง

4. หลักสูตรแนวใหม่โดยเฉพาะหลักสูตรวิชาชีพ หันมาเน้นวิชาทางพฤติกรรมศาสตร์ที่เข้าใจเรื่องของกระบวนการเปลี่ยนแปลง ในเรื่องของการวิเคราะห์ระบบ และปัญหาในสังคมมากขึ้น

5. กระบวนการเรียนการสอนควรจะได้รับ ความสนใจมากขึ้น ควบคู่กับความพยายามที่จะพัฒนาหลักสูตรให้ดีขึ้น เพราะเพียงแต่ตัวเนื้อหาอย่างเดียวนั้นย่อมไม่ทำให้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลได้

สำหรับปัญหาการจัดหลักสูตรวิชาชีพพยาบาล ในสถาบันการศึกษาพยาบาล
พอจะสรุปได้ดังนี้

จากการศึกษาสถานภาพการศึกษาพยาบาล ของศูนย์ประสานงานการ
ศึกษาพยาบาล ทบวงมหาวิทยาลัย (2529 : 59-62) พบว่า อาจารย์ร้อยละ 73.3 รายงานว่ามีปัญหาในการนำหลักสูตรไปใช้ โดยลักษณะของปัญหาเกี่ยวข้องกับความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชากับวิชาอื่น ร้อยละ 47.3 และเนื้อหาไม่เหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต ร้อยละ 46.7

และจากการสัมมนาเรื่องการพัฒนาการศึกษาพยาบาลในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 6 สามารถสรุปปัญหาการจัดการหลักสูตรวิชาชีพพยาบาล ได้ดังนี้

1. เนื้อหาวิชายังเน้นสาขาวิชา ไม่มีการผสมผสาน
2. การเรียนการสอนภาคทฤษฎีภาคปฏิบัติยังไม่สอดคล้องสัมพันธ์กัน
3. เกณฑ์การประเมินผลภาคปฏิบัติไม่ชัดเจน ทำให้การประเมินผลไม่ตรงตามความเป็นจริงและขาดการติดตามพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
4. การเรียนการสอนยังไม่ได้เน้นให้นักศึกษาตระหนัก สนใจ และรับผิดชอบที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง และการใฝ่รู้จากของจริง
5. นักศึกษายังขาดทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ (ทบวงมหาวิทยาลัย 2527 : 38-40)

ส่วนปัญหาการจัดการศึกษาพยาบาล พอสรุปได้ดังนี้

1. จำนวนอาจารย์ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะบางสถาบันยังขาดอาจารย์ที่มีประสบการณ์ทั้งด้านการสอนและเนื้อหาวิชา
2. ภาระงานการสอนของอาจารย์มีมาก โดยเฉพาะการสอนภาคปฏิบัติ อาจารย์จะต้องนิเทศการฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษาอย่างใกล้ชิด
3. อาจารย์มีเวลาน้อยในการพัฒนาตนเอง และผลิตผลงานทางวิชาการ เนื่องจากภาระงานมากและจำนวนอาจารย์มีไม่เพียงพอ
4. งบประมาณในการจัดการศึกษาพยาบาลมีไม่เพียงพอ ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการจัดการศึกษาอยู่มาก
5. การบริหารงานไม่คล่องตัว ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันการศึกษาพยาบาลกระจัดกระจายอยู่ในความดูแลของหน่วยงานหลายสังกัด และสายการบังคับบัญชาในบางหน่วยงานไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษาพยาบาล (ทบวงมหาวิทยาลัย 2527 : 151-152)

งานบริหารและปกครองนักศึกษา

งานบริหารและการปกครองนักศึกษาเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายบริหารของสถาบันอุดมศึกษาโดยตรง โดยเป็นงานที่คุมการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสภาพแวดล้อมและปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนการสอน การพัฒนานักศึกษาในด้านต่าง ๆ และการใช้ชีวิตภายในสถาบัน

1. สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน

เป็นที่ทราบกันดีว่า สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนพัฒนาการของมนุษย์ ในการเรียนการสอนก็เช่นกัน สภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนในที่นี้จะครอบคลุมถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ กิจกรรมทางวิชาการ โครงการอาจารย์ที่ปรึกษา ห้องสมุด ตลอดจนการบริการอุปกรณ์ประกอบการศึกษาแก่นักศึกษาด้วย เช่น การถ่ายเอกสาร ศูนย์หนังสือ เป็นต้น

1.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสภาพห้องเรียน ขนาดลักษณะของห้องเรียน แสงสว่างในห้องเรียน อากาศถ่ายเทในห้องเรียน ความร้อน-หนาวขณะที่ผู้เรียนอยู่ในห้องเรียน เก้าอี้สำหรับนั่งเรียน ความเป็นไปได้ในการจัดเรียงเก้าอี้เรียนเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนในลักษณะต่าง ๆ ระยะห่างระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและกระดานดำ เสียงต่าง ๆ ที่รบกวนขณะมีการเรียนการสอน และอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ ทั้งจำนวนและชนิดของอุปกรณ์ (จินตนา ยูนิพันธ์ 2527 : 58) สิ่งเหล่านี้เป็นสภาพการเรียนการสอนที่ฝ่ายบริหารของสถาบันจะต้องดำเนินการจัดทำให้มีปริมาณเพียงพอกับการใช้ และการจัดการให้มีลักษณะเหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอน ตลอดจนการซ่อมแซมปรับปรุงให้มีสภาพสามารถใช้งานได้ดีตลอดเวลา แม้ว่าสิ่งเหล่านี้ฝ่ายบริหารของสถาบันจะไม่ได้เป็นผู้ใช้โดยตรง แต่การวางแผนและการดำเนินการให้มีสิ่งเหล่านี้ได้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการในการจัดการเรียนการสอนนั้น ส่วนหนึ่งผู้สอนมีบทบาทในการรวบรวมข้อมูลและเสนอแนะต่อฝ่ายบริหารของสถาบันให้พิจารณาดำเนินการให้ และอีกส่วนหนึ่งที่จะเป็นข้อมูลให้กับฝ่ายบริหารเป็นอย่างดี ได้แก่ ความคิดเห็นจากนักศึกษาโดยตรง

1.2 กิจกรรมทางวิชาการ

กิจกรรมทางวิชาการในด้านนี้ สถาบันการศึกษาอาจจะได้อำนวยความสะดวก สนับสนุน และริเริ่มจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาสติปัญญาของนักศึกษา โดยการจัดกิจกรรมให้เป็นประจำ เช่น การฉายภาพยนตร์ สารคดีต่าง ๆ อย่างน้อยเดือนละครั้ง จัดกิจกรรมอภิปรายจากผู้ทรงคุณวุฒิ พูดเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาบ้านเมือง หรือการพัฒนาประเทศ จัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม นิทรรศการ จัดหอศิลปะและส่งเสริมกิจกรรมที่เสริมความรู้อย่างต่าง ๆ เช่น การแข่งขันตอบปัญหา หรือจัดรายการที่เสริมความรู้ในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา 2528 : 343-344)

1.3 โครงการอาจารย์ที่ปรึกษา

บทบาทที่สำคัญของอาจารย์อีกบทบาทหนึ่งก็คือ บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งทางสถาบันการศึกษาควรจะให้ความสนใจเป็นพิเศษ เนื่องจากในปัจจุบันมักจะประสบปัญหาอาจารย์ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา หลายคนมีความไม่พึงพอใจ และคิดว่า เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบประการหนึ่งที่จะต้องปฏิบัติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การมีอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่จำเป็นของสถาบันอุดมศึกษาที่จะสนับสนุนให้ภารกิจของสถาบันได้ดำเนินไปสอดคล้องตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้นบทบาทของสถาบันการศึกษาต่อโครงการอาจารย์ที่ปรึกษา จะต้องพยายามกระตุ้น และส่งเสริมให้อาจารย์ยอมรับว่าตนเองเป็นสมาชิกหนึ่งของสังคมอุดมศึกษา อาจารย์มีบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัตินอกเหนือจากงานการสอนอีกประการหนึ่งคือ การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและในการที่จะส่งเสริมงานอาจารย์ที่ปรึกษาให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น สถาบันควรจะคำนึงถึงสัดส่วนของอาจารย์กับนักศึกษาด้วย เพราะการที่อาจารย์มีจำนวนนักศึกษาในความดูแลจำนวนเหมาะสม ก็จะทำให้อาจารย์ที่ปรึกษาสามารถที่จะติดตามความก้าวหน้า ให้ความช่วยเหลือการให้คำปรึกษา คำแนะนำต่าง ๆ ตลอดจนการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับนักศึกษาในความดูแลได้อย่างทั่วถึง

นอกจากนี้สถาบันควรจะคำนึงถึงนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งเพิ่มก้าวเข้ามาสู่สถาบัน เป็นผู้พัฒนาการทางสมองถึงขีดความสามารถสูงสุด พร้อมทั้งจะรับความรู้ ที่สันทัดและการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี แต่ขณะเดียวกันยังมีความต้องการคำแนะนำวิธีการเรียนการปรับตัว และแนวทางการใช้ชีวิตในรั้วสถาบันอย่างมีความสุข ถ้ามีผู้คอยให้คำแนะนำอย่างถูกต้อง

โดยเฉพาะอาจารย์ที่ปรึกษา ประสบการณ์จากปีที่ 1 โดยการได้รับรูปแบบและแนวทางที่ถูกต้อง สามารถปรับตัวได้ดี และมีความสุขขณะที่ศึกษาเล่าเรียน ก็ยอมทำให้นักศึกษามีพื้นฐานที่ดีในการเรียนชั้นสูงต่อไป และสามารถเรียนจนกระทั่งประสบความสำเร็จได้ (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา 2528 : 345)

1.4 ห้องสมุด

การศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็น เรื่องของการจัด โอกาสและสภาพแวดล้อมให้กับผู้เรียนได้พัฒนาไปตามแนวทางของตน โดยมีอาจารย์ผู้สอน และผู้บริหารของสถาบัน เป็นผู้ดำเนินงานนับตั้งแต่การจัดหลักสูตร เตรียมผู้สอนวิชาต่าง ๆ จัดหาอุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนใช้เป็น เครื่องมือที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ได้ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ (Smith 1968 : 208) ด้วยเหตุนี้การศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน จึงมุ่ง เน้นในทางส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อมุ่งที่จะ เสริมสร้างบุคลิกภาพของนักศึกษาให้ เป็นตัวของตัวเอง สามารถวินิจฉัยปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง มีทัศนคติกว้างขวาง และเกิดความคิดริเริ่มต่าง ๆ ขึ้น ดังนั้นทรัพยากรที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาระบบนี้ ได้แก่ ห้องสมุด

ทั้งนี้ ห้องสมุด เป็นแหล่งสะสม บันทึกรู้ ความรู้ ความคิด อันทรงคุณค่าของมนุษย์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือ วารสาร จุลสาร สิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ จดหมายเหตุ และโสตทัศนูปกรณ์ เช่น เทป จานเสียง फिल्मภาพยนตร์ สไลด์ फिल्मสตริป ไมโครฟิล์มชนิดต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยถ่ายทอดความรู้ของมนุษย์ โดยมีบรรณารักษ์ผู้ให้บริการศึกษาอบรมในด้านห้องสมุด เป็นผู้ดำเนินการ เพื่อนำเอาพลังความรู้ความคิดที่ซ่อนอยู่ส่งผ่านมายังผู้ใช้ เพื่อให้ได้รับความรู้ ความคิดใหม่ ๆ เป็นแรงกระตุ้นและบันดาลให้เกิดกิจกรรมอัน เป็นประโยชน์ (Solomon 1965 : 333-340) ดังนั้นห้องสมุดจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ทุกสาขาวิชา ด้วยเหตุนี้ ห้องสมุดจึงต้องจัดหา จัดเก็บ รวบรวม ทรัพยากรต่าง ๆ ดังกล่าวไว้ อย่างเพียงพอ เพื่อประโยชน์ในการบริการให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้ใช้ (นวนิตย์ อินทรามะ 2512 : 18-19) นอกจากนี้ห้องสมุด จะต้องจัดเรียงหนังสือและอุปกรณ์การศึกษาให้เป็นไปตามระบบสากลเพื่อสะดวกในการใช้ มีสถานที่เพียงพอที่จะให้บริการและ เก็บรักษาหนังสือไว้

ได้ครบถ้วน และมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับฝ่ายบริหารเพื่อชี้แจงเรื่องงบประมาณ และเรื่องบุคลากร เพื่อการจัดหาทรัพยากรให้เพียงพอกับการให้บริการและจัดหากำลังเจ้าหน้าที่ที่มีคุณวุฒิมาให้บริการ ก็จะช่วยให้การดำเนินงานของห้องสมุดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สภาการศึกษา 2515 : 80)

2. สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนานักศึกษาและการใช้ชีวิตภายในสถาบัน

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนานักศึกษาและการใช้ชีวิตภายในสถาบันในที่นี้จะครอบคลุมถึง บรรยากาศรอบสถาบัน และระเบียบและข้อบังคับของสถาบัน

2.1 บรรยากาศรอบสถาบัน

งานด้านนี้มุ่งสร้างบรรยากาศรอบ ๆ สถาบันการศึกษาให้มีส่วนสนับสนุนการพัฒนาการของนักศึกษา เช่น การจัดให้มีพื้นที่สีเขียว หรือสีสันทนสวยงามในสถาบัน รมเงาไม้ที่ร่มรื่นจากต้นไม้ขนาดใหญ่ มีที่พักผ่อนหย่อนใจ มีที่นั่งเล่น มีที่พูดคุยปรึกษาหารือส่วนตัว การเรียน หรือปัญหาอื่น ๆ มีที่ให้นักศึกษาทำงาน มีที่สำหรับต้อนรับแขก การจัดบรรยากาศของสถาบัน เหล่านี้ย่อมจะทำให้ชีวิตของนักศึกษาสะดวกสบาย รู้สึกมีความสุขที่เข้ามาอยู่ในสถาบัน รู้สึกว่าสถาบันมีความเป็นมิตรและให้ความอบอุ่น การมีบรรยากาศของสถาบันที่สะอาด มีระเบียบ ร่มรื่น สวยงาม ยิ่งทำให้นักศึกษามีจิตใจเป็นสุนทรีย์ สงบและเยือกเย็นมากขึ้น เป็นการกล่อมเกลาทางจิตใจของนักศึกษาด้วย นอกจากนี้สถาบันจะต้องมีมาตรการในการดูแลความปลอดภัยของทรัพย์สินและสมาชิกที่อยู่ในเขตสถาบัน โดยเฉพาะนักศึกษาที่ต้องพักอาศัยอยู่ในหอพักของสถาบัน สถาบันควรจะมีการจัดยามดูแลความปลอดภัยในยามเวลาวิกาลด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตอยู่ในสถาบันของนักศึกษา

2.2 ระเบียบและข้อบังคับของสถาบัน

ระเบียบและข้อบังคับของสถาบัน มีความสำคัญต่อการพัฒนานักศึกษา และการใช้ชีวิตอยู่ในสถาบัน ทั้งนี้เนื่องจากสังคมสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วยสมาชิกที่มีวัยวุฒิ คุณวุฒิ ประสบการณ์ และการอบรมสั่งสอนแตกต่างกัน แต่จะต้องเข้ามาอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน การกำหนดให้มีระเบียบและข้อบังคับของสถาบัน ก็เพื่อความสงบสุขในการอยู่ร่วมกัน ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องถือ เป็นหน้าที่ที่จะพัฒนานักศึกษาให้เคยชินกับการอยู่ในสังคมที่มี

ระเบียบวินัย สังคมที่ตั้นจะต้อง เป็นแบบจำลองของชีวิตจริงในอนาคต การสร้างสังคมที่มี
 ระเบียบวินัยในอุดมศึกษา ย่อมเป็นการเตรียมคนให้มีคุณภาพ มีระเบียบวินัยให้แก่สังคมด้วย
 (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา 2528 : 119)

จุดมุ่งหมายของการกำหนดให้มีระเบียบและข้อบังคับของสถาบัน คือ

1. เพื่อช่วยให้นักศึกษามีสัจแห่งตน และความรับผิดชอบมากขึ้นในการที่จะปรับพฤติกรรมของตนเองให้มีความ เจริญงอกงาม และพัฒนายิ่งขึ้น
2. เพื่อช่วยให้นักศึกษารู้จักเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิผู้อื่นในมหาวิทยาลัย
3. เพื่อช่วยให้นักศึกษาได้พัฒนาตนเองให้ เป็นผู้มีความดีและเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบตามแนวทางศาสนาและประชาธิปไตยของสังคมไทย
4. เพื่อสร้างบรรยากาศให้สมาชิกทุก ๆ คนในมหาวิทยาลัยได้พัฒนาความเป็นเอกัตบุคคลรวมทั้งมีความรับผิดชอบร่วมกัน
5. เพื่อฝึกฝนความอดทนและรู้จักสร้างระบบควบคุมภายในตนเองมากกว่าการควบคุมภายนอก

แนวปฏิบัติในการกำหนดระเบียบและข้อบังคับของสถาบัน

1. สถาบันจะต้องจัดให้มีการสัมมนาหรือฝึกฝนอบรม เพื่อให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนในสถาบัน ในการนี้อาจจัดให้รู้จักฝึกฝน เกี่ยวกับการทำสมาธิ การรู้จักแก้ปัญหาโดยสันติวิธี การตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษา รวมทั้งการเปลี่ยนพฤติกรรมของตนในทางที่ไม่ดี เช่น การไม่ประพฤติปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย การละทิ้งนิสัยไม่ดีไม่งามของตน เป็นต้น
2. การจัดให้มีการวิเคราะห์พฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องรวมทั้งความคิดรวบยอดที่ยังสับสนกันอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น ความเฉื่อยชา การกระด้างกระเดื่องของนักศึกษา การยกตนข่มท่าน เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วก็ต้องจัดให้มีการเปลี่ยนทัศนคติของนักศึกษาด้วย

3. กฎระเบียบในสถาบันรวมทั้งประเพณีวัฒนธรรมไทยที่จะนำมาใช้ต่อนักศึกษา ถ้าเป็นไปได้นักศึกษาควรจะได้มีส่วนร่วมในการร่างกฎระเบียบเหล่านั้นและจะต้องมีการประกาศอย่างเป็นทางการและทำความเข้าใจตรงกัน รวมทั้งจะต้องนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้ได้ มิใช่เพียงแค่รู้กันโดยไม่นำไปปฏิบัติ ยิ่งไปกว่านี้แล้ว ผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักการเมือง และคนอื่น ๆ ต้องทำเป็นตัวอย่างที่ดีด้วย

4. สถาบันจะต้องเอาจริง เอาจังกับการแสดงออกของนักศึกษาตามนโยบายและความมุ่งหมายของสถาบันทั้งรวมไปถึงค่านิยมและวัฒนธรรมประเพณีในสังคมไทยด้วย

5. การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่และบุคลากรในฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งขัดต่อจุดมุ่งหมายและขนบธรรมเนียม เช่น การขู่เข็ญนักศึกษา การมีอคติต่อนักศึกษา สิ่งเหล่านี้จะต้องไม่ได้รับการยกเว้นด้วยมีสิทธิพิเศษต่าง ๆ ตรงข้ามควรส่งเสริมความเสมอภาคการทำความเข้าใจแก่ทุกฝ่ายโดยทั่วหน้ากัน

6. สถาบันจะต้องจัดให้มีคณะกรรมการคณาจารย์นักศึกษา โดยการเลือกสรรจากผู้มีคุณสมบัติที่ดี เช่น มีความสัตย์ซื่อ มีความรับผิดชอบสูง และมีความกระตือรือร้น เพื่อทำหน้าที่กลั่นกรองให้ความคิด เห็นในคดีต่าง ๆ ของนักศึกษา ก่อนที่จะส่งไปยังสถาบันเพื่อตัดสินใจเป็นครั้งสุดท้าย

7. สถาบันต้องส่งเสริมให้นักศึกษามีความอดทน ภาควิไมใจในการกล้ำกรับผิดในสิ่งที่ตนได้กระทำหรือไม่ทำตามสัญญา การหลีกเลี่ยงด้วยเล่ห์เหลี่ยมไม่ทำตามกฎกติกา นั้น อาจส่งเสริมให้เอกัตตบุคคลได้กระทำ แต่ในขณะที่เดียวกันก็สนับสนุนให้ทุกคนช่วยกันติดตามเล่ห์เหลี่ยมดังกล่าวให้จงได้ พร้อมทั้งให้ทุกฝ่ายปฏิบัติต่อกันด้วยความมีภราดรภาพเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว (ทอง เรียน อมรัชกุล 2525 : 58-59)

แนวทางปฏิบัติดังกล่าวข้างต้น ในส่วนของการเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบและข้อบังคับนั้น พรชูลี อาชวอำรุง (2525 : 113) ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า จะช่วยให้นักศึกษามีโอกาสได้พิจารณาให้ความเห็นชอบในการเลือกวัตถุประสงค์การจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง และการมีส่วนร่วมกำหนดรายละเอียดของระเบียบและข้อบังคับ จะมีผลต่อนักศึกษาทางด้านจิตวิทยา ทำให้เกิดความไว้วางใจ ลดข้อสงสัย และพึงพอใจที่จะปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับด้วยความเต็มใจ ทั้งนี้ข้อกำหนดดังกล่าวให้นักศึกษามีส่วนร่วม

ในการกำหนดขึ้นเอง นอกจากนี้แล้ว ประกอบ คุปรัตน์ (2527 : 206) ได้กล่าวถึง รูปแบบ การปกครองนักศึกษาที่ควรจะเป็นคือ การให้เหตุและผลเป็น เครื่องตัดสิน เรียนรู้และเคารพ ข้อเท็จจริง ผลได้ผลเสียต่อส่วนรวม ไม่ใช่เป็นเรื่องของการสั่งการให้นักศึกษาต้องปฏิบัติตาม อย่างเดียว หรือปฏิบัติตามอำเภอใจนักศึกษาอย่างเดียว แต่ต้องเป็นรูปแบบที่นึ่งรวมได้ะ คือกันถึงปัญหาและข้อเท็จจริงได้ ต้องมีการหาข้อตกลงร่วมกัน แม้ขัดแย้งก็ต้องสามารถอภิปราย กันได้ และตกลงประนีประนอมกันได้ เพราะคงจะไม่มีใครทำอะไรดังใจดังต้องการไปเสียหมด

งานกิจการนักศึกษา

ความหมายของงานกิจการนักศึกษา

โฮป (Hopke 1968 : 353) กล่าวว่าในทางอุดมศึกษากิจการนักศึกษามีความหมายถึง โปรแกรมของสถาบันที่มีความมุ่งหมายที่จะช่วยนักศึกษาทั้งเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม ได้มีส่วนร่วม อย่างเต็มที่ภายในสถาบันโดยทางสถาบันจัดสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการ ความใฝ่ฝันในสถาบันของนักศึกษา ความเจริญงอกงามของนักศึกษาในด้านสติปัญญาส่วนตัว จิตวิทยาสังคมและร่างกาย ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาได้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของ คนและสังคม

ส่วน กู๊ด (Good 1973 : 530) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นโปรแกรมเฉพาะ อย่างที่จัดให้แก่ศึกษาในระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้ไม่คลุมถึงการเรียนการสอนในห้องเรียน และ โปรแกรมดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการให้คำปรึกษาทั้งทางอาชีพและการศึกษา สวัสดิ- การนักศึกษา การให้บริการหอพัก การให้งานทำ การจัดองค์กรนักศึกษาและกิจกรรมนักศึกษา

จากคำจำกัดความของกิจการนักศึกษามองสรุปได้ว่า เพื่องานส่งเสริมความมุ่งหมาย ของสถาบันอุดมศึกษาให้บรรลุความสำเร็จแล้ว งานกิจการนักศึกษาจะต้องเป็นงานที่ติดต่อ สัมพันธ์กับนักศึกษาทั้งเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม จัดบริการให้แก่ศึกษา ติดต่อประสานงาน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างประสบการณ์ที่มีผลทำให้เกิดการพัฒนาทางการศึกษาแก่ นักศึกษา

จุดมุ่งหมายทั่วไปของงานกิจการนักศึกษา

1. เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาได้เกิดบูรณาการการเรียนรู้ทั้งในรูปแบบเป็นทางราชการ และไม่ใช่ทางราชการ พร้อมทั้งสนับสนุนให้การศึกษาเพื่อความเป็นคนโดยส่วนรวม
2. เพื่อปรุ้งแต่งประสบการณ์ ให้แก่นักศึกษาทุกคนโดยทำเป็นโครงการพัฒนา นักศึกษา การกระตุ้นให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งให้ความเอาใจใส่เป็นพิเศษแก่นักศึกษาที่มีปัญหา
3. เพื่อกระตุ้นให้มีการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างอาจารย์ ผู้บริหารและ นักศึกษา ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การสื่อสารรวมทั้งการตัดสินใจที่ดีต่อไป
4. เพื่อสร้างบรรยากาศซึ่งจะให้นักศึกษาทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะ ได้รับการศึกษาในสถาบัน
5. เพื่อให้นักศึกษาได้รู้จักตัวของเขาเอง พร้อมทั้งสร้างสรรค์แนวทางให้นักศึกษา ได้แสดงออกซึ่งความเป็นเอกลักษณ์บุคคล
6. เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศในรูปของการทำทนายที่ให้นักศึกษาได้พัฒนาตนเอง ในด้านสติปัญญา สังคม และส่วนตัว (Herron 1970 : 8-11)

ส่วนขอบข่ายงานกิจการนักศึกษานั้นประกอบด้วย งานบริการ สวัสดิการ และกิจ-
กรรมนักศึกษา (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา อ่างใน พรชูลี อาชาวำรุง 2525 : 31)

1. กิจกรรมนักศึกษา

กิจการนักศึกษาถือเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตนักศึกษา ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา นักศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนในการแสดงความสามารถ การตัดสินใจ การทำงาน การปรับบุคลิกภาพ และการรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ในสังคมของนักศึกษาเอง

ความหมายของกิจการนักศึกษา

เฟรเดอริค (Frederich 1959 : 20) ได้ให้ความหมายของกิจการ นักศึกษาว่าครอบคลุมถึงกิจกรรมทั้งหลายในสถานศึกษา ซึ่งนักศึกษามีความสมัครใจในการเข้า ร่วมกิจกรรมนั้น ทั้งนี้ต้องเป็นกิจกรรมที่สถานศึกษายอมรับและสนับสนุน โดยมีอาจารย์และ ผู้บริหารเป็นผู้ดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อช่วยให้เป็นไปตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

แต่นักศึกษาจะเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด และการเข้าร่วมกิจกรรมจะไม่มีผลในการนับหน่วยกิต หรือคะแนนใด ๆ ในอันที่จะช่วยให้นักศึกษาเลื่อนชั้นหรือสำเร็จการศึกษา

ส่วนกูด (Good 1973 : 12) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมนักศึกษาไว้ว่าเป็นโปรแกรมและการดำเนินงานซึ่งนักศึกษาหรือสถานศึกษาจัดขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความสนุกสนาน เพิ่มพูนความรู้ และส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ซึ่งเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความสามารถและทัศนคติ โดยไม่มีการให้หน่วยกิต นักศึกษาจะต้องจัดหาเงินมาดำเนินการเอง แต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมแนะนำของสถานศึกษา การจัดกิจกรรมนักศึกษาจะต้องอยู่บนรากฐานที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายตามที่ได้วางไว้

จากความหมายของกิจกรรมนักศึกษาพอจะสรุปได้ว่า เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์เพื่อการพัฒนาตนเอง เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคะแนน หรือหน่วยกิตใด ๆ หรือผลประโยชน์อื่น ๆ และการดำเนินกิจกรรมต้องได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์และได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษาด้วย

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนักศึกษา มีดังนี้คือ

1. เป็นการเตรียมตัวนักศึกษา สำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตย
2. ส่งเสริมความมีระเบียบวินัยในตนเอง
3. ให้นักศึกษารู้จักวิธีการทำงานร่วมกัน
4. เพิ่มพูนความสนใจของนักศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
5. ให้เกิดความสำนึกในการปฏิบัติตามข้อบังคับและระเบียบแบบแผนต่าง ๆ
6. นักศึกษาได้มีโอกาสในการพัฒนาความสามารถพิเศษ
7. ส่งเสริมแรงขับที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษา
8. พัฒนาความสามัคคีในสถาบัน (Frederick 1959 : 21)

ประเภทของกิจกรรมนักศึกษา มีดังนี้

1. กิจกรรมด้านการส่งเสริมการติดต่อสื่อสาร เช่น การปาฐกถา การอภิปราย การโต้วาที เป็นต้น

2. กิจกรรมเกี่ยวกับการแสดง เช่น การแสดงละคร เป็นต้น
3. กิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ เช่น การจัดงานรื่นเริง เดินร่ำ ทัศนอาจร เป็นต้น
4. กิจกรรมทางด้านกีฬาและดนตรี
5. ชุมนุมทางวิชาการ เช่น ชุมนุมวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย เป็นต้น
6. กิจกรรมทางด้านสังคมสงเคราะห์ เช่น ช่วยเหลือชุมชน การช่วยเหลือผู้

ตกทุกข์ได้ยาก ผู้ประสบภัย เป็นต้น

7. โครงการระหว่างวิทยาลัย
8. โครงการช่วยเหลือพิเศษต่าง ๆ (Prakash 1969 อ้างใน พรชูลี

อาชวอำรุง 2525 : 123-124)

พาสี ปริษานนท์ และคณะ (2527 : 9) ได้แบ่งกิจกรรมนักศึกษาตามลักษณะของกิจกรรมได้ 7 ประเภทคือ

1. กิจกรรมทางด้านวิชาการ เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มุ่งเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ทางด้านวิชาการให้นักศึกษา เช่น นักศึกษาที่เรียนวิชาเอกทางด้านพืชสวน จะเป็นสมาชิกชมรมพืชสวน ก็จะทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปลูกและการจำหน่ายไม้ดอก ไม้ประดับ และผลไม้ เป็นต้น
2. กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมความรู้และประสบการณ์ให้นักศึกษาทางด้านศิลปและวัฒนธรรม เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนา ศิลปการแสดง ศิลปการพูดและดนตรี เป็นต้น นักศึกษาแทบทุกสถาบันได้จัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมขึ้นเป็นประจำทุกปี เช่น การไหว้ครูและลอยกระทง เป็นต้น
3. กิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่นักศึกษากระทำเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นหรือสร้างถาวรวัตถุที่เป็นสาธารณสมบัติ โดยทั่วไปนักศึกษาจะออกไปพัฒนาชนบทในถิ่นทุรกันดาร ยากไร้ ส่วนการช่วยเหลือประชาชนในเมืองก็จะ เป็นประชาชนที่อยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม กิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์มีหลายอย่างด้วยกันทั้งในด้านสร้างถาวรวัตถุ การให้การศึกษาแก่ประชาชนในด้านอาชีพ ด้านสาธารณสุข เพื่อช่วยให้ประชาชนในชนบทและชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
4. กิจกรรมทางด้านกีฬา เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนานักศึกษาด้านร่างกาย จิตใจ ตลอดจนทักษะในกีฬา การฝึกซ้อมกีฬา นอกจากจะทำให้ นักศึกษาเกิดทักษะในกีฬาและให้ความสนุกสนาน

ผลิตเพลินแล้ว ยังทำให้นักศึกษามีร่างกายแข็งแรงอีกด้วย การแข่งขันกีฬาเป็นการฝึก
 นักศึกษาให้มีใจเป็นนักกีฬาด้วย กิจกรรมนักศึกษาประเภทนี้ ได้แก่ กีฬาประเภทต่าง ๆ เช่น
 ฟุตบอล เทนนิส กรีฑา และกีฬาทางน้ำ เป็นต้น

5. กิจกรรมทางด้านสหนาการ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ความสนุกสนานและ
 ผลิตเพลินแก่นักศึกษา กิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ การจัดสังสรรค์ การจัดงานเดินร่ำ เป็นต้น

6. กิจกรรมส่วนกลาง เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเป็นศูนย์รวมของนักศึกษาและ
 เป็นฝ่ายควบคุมและให้การสนับสนุนกิจกรรมส่วนอื่น ๆ อีกด้วยโดยทั่ว ๆ ไป กิจกรรมประเภท
 นี้จะแบ่งออกเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารซึ่งทำหน้าที่บริหาร และฝ่ายสภานักศึกษาซึ่งทำหน้าที่
 นิติบัญญัติ องค์การกิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ องค์การนักศึกษา ศูนย์นิสิตนักศึกษา หรือสโมสร
 นักศึกษา

7. กิจกรรมด้านการเมือง เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นหรือแสดง
 ออกซึ่งอาจเป็นการคัดค้าน หรือการสนับสนุนต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ของสังคม เช่น การคัดค้าน
 การขึ้นค่าโดยสารรถประจำทาง การสนับสนุนการลดจำนวนเที่ยวของการแข่งม้า หรือการเดิน
 ขบวนประท้วง การเลือกตั้งปี พ.ศ. 2500 ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นการเลือกตั้งทุจริตและ
 สกปรก

สำหรับกิจกรรมนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยนั้น แบ่งออกได้หลายแบบ
 แตกต่างกันระหว่างสถาบัน อย่างไรก็ตามการแบ่งประเภทของกิจกรรมก็มีความคล้ายคลึงกัน
 ซึ่งสามารถจะสรุปประเภทและขอบเขตของกิจกรรมนักศึกษาได้ดังนี้

1. ด้านวิชาการ กิจกรรมที่จัดขึ้นมีขอบเขต เพื่อแสวงหาความรู้ด้านวิชาการ ซึ่ง
 ควรได้รับการส่งเสริมให้มีอิสระทางความคิด โดยอยู่ในขอบเขตที่มีความสมดุลในด้านความคิด
 แง่ต่าง ๆ โดยสมบูรณ์

2. ด้านศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมที่จัดขึ้นมีขอบเขตดังนี้

2.1 เพื่อส่งเสริม เผยแพร่ และรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรม

2.2 เพื่อสนับสนุนนักศึกษาให้มีความสนใจ และมีโอกาสได้ศึกษาเพื่อให้เกิด
 ความชำนาญ และมีสุนทรียภาพในศิลปด้านต่าง ๆ ซึ่งไม่ขัดต่อวัฒนธรรมอันดี

3. ด้านกีฬา กิจกรรมที่จัดขึ้นมีขอบเขตดังนี้

- 3.1 ส่งเสริมให้นักศึกษา เล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ พละนาามัย และพัฒนาบุคลิกภาพ
- 3.2 ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีมิตร ความมีน้ำใจนักกีฬา ทั้งผู้เล่นและผู้ชม
- 3.3 เพื่อเผยแพร่ความเข้าใจเกี่ยวกับกีฬา
- 3.4 เพื่อยกมาตรฐานกีฬาให้สูงขึ้น
- 3.5 จัดให้มีการแข่งขันกีฬาระดับต่าง ๆ เพื่อเพิ่มทักษะในด้านกีฬา

4. ด้านบำเพ็ญประโยชน์ การจัดกิจกรรมด้านนี้มีขอบเขตดังนี้

- 4.1 ให้นักศึกษาใช้เวลาเพื่อพัฒนาตนเองให้พร้อม เพื่อทำประโยชน์ต่อสังคม
- 4.2 ให้นักศึกษามีความริเริ่มสร้างสรรค์ และนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์

ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

4.3 ปลุกฝังให้นักศึกษาได้ตระหนักภาระหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องมีต่อสังคม อันจะเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ

- 4.4 ส่งเสริมให้มีการบำเพ็ญประโยชน์ต่อหมู่คณะ และประเทศชาติ

(ทบวงมหาวิทยาลัย 2525 : 45)

อาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรม

ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งของการกระทำกิจกรรมของนักศึกษา คือ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่จะมาทำงานกับนักศึกษา เป็นผู้ที่จะคอยให้คำปรึกษาแนะนำและประสานงานอยู่ตลอดเวลา โดยนักศึกษาจะเป็นผู้กำหนดงานหรือกิจกรรมที่จะทำ และขอความเห็นชอบหรือข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาจะเป็นผู้สนับสนุนให้นักศึกษารู้จักคิด ตัดสินใจในการทำงานตามขอบเขตและหน้าที่ตามที่มีและพึงปฏิบัติ และวิไลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2528 : 140) ก็ได้กล่าวถึงบทบาทภารกิจที่สำคัญของอาจารย์ที่ปรึกษา ไว้ดังนี้

- (1) รักษาระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ
- (2) ช่วยพัฒนากลุ่มที่ตนรับผิดชอบ
- (3) ดูแลสาระของกิจกรรมที่ตนเองเป็นที่ปรึกษา และ
- (4) พัฒนากิจกรรมให้สอดคล้องกับนโยบายและลักษณะนักศึกษา

สำหรับคุณสมบัติของอาจารย์ที่ปรึกษา มีดังนี้

1. มีความกระตือรือร้น สนใจในกิจการและกิจกรรมนักศึกษาอย่างแท้จริง
2. เต็มใจจะสละเวลาและกำลังงาน เพื่อช่วยกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถ
3. เป็นผู้สนใจในพัฒนาการทุก ๆ ด้านของนักศึกษา
4. กล้าเผชิญปัญหาเฉพาะหน้า และแก้ปัญหาได้ทันที่
5. ต้องมีความสุขรอบคอบ
6. ต้องมีความละเอียดอ่อน
7. มีจิตวิยาสูง
8. ต้องมีวิธีปฏิบัติด้วยความยืดหยุ่น และพยายามหาทางออกให้นักศึกษาอย่าง

เหมาะสม (ทบวงมหาวิทยาลัย 2525 : 83)

2. สวัสดิการนักศึกษา

งานสวัสดิการเป็นงานที่มุ่งพัฒนาสวัสดิภาพของนักศึกษา ภาระหน้าที่ของสถาบันการศึกษาในงานสวัสดิการนักศึกษา ครอบคลุมถึงการให้ความช่วยเหลือรักษาและคุ้มครองนักศึกษาในด้านต่าง ๆ สวัสดิการที่ควรจะให้ ได้แก่ บริการหอพัก บริการสุขภาพอนามัย การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน การจัดหางาน บริการอาหาร บริการศิษย์เก่า และการให้การคำปรึกษาแนะแนว

2.1 งานหอพัก

งานหอพัก เป็นบริการที่จัดให้แก่นักศึกษาที่มีที่พักอาศัยห่างไกลจากสถาบันการศึกษา การเดินทางไม่สะดวก จึงมีความจำเป็นต้องพักอาศัยอยู่ในหอพักของสถาบันเป็นที่ทราบกันแล้วว่า สิ่งแวดล้อมภายในสถาบันการศึกษามีอิทธิพลต่อการพัฒนานักศึกษาอย่างมาก และเมื่อนักศึกษาต้องเข้ามาอยู่ในหอพัก ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าหอพักเป็นสถานที่ที่นักศึกษาใช้เวลาอยู่นานกว่าสถานที่อื่น ๆ ดังนั้นถ้าทางสถาบันคำนึงถึงการจัดสิ่งแวดล้อมภายในหอพักให้เอื้อต่อการพัฒนานักศึกษาแล้ว หอพักก็ต้องไม่ใช่เป็นเพียงสถานที่พักอาศัยของนักศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นสถานที่ที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ ทัศนคติ แคววมรับผิดชอบ ตลอดจนวิชาการด้วย

ซิฟเฟอร์ด (Sifferd 1959 : 25) ได้สรุปวัตถุประสงค์ของหอพัก

ไว้ดังนี้

1. เพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาที่สอดคล้องกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน
2. เพื่อจัดการและเปิดโอกาสให้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกลุ่มฝึกฝนประชาธิปไตย
3. เพื่อเอื้อหรือผลักดันให้เกิดสุขนิสัยที่ดี และรักนันทนาการ
4. เพื่อหนุนให้เกิดการพัฒนาทักษะทางสังคม ทั้งกลุ่มและแต่ละกลุ่ม
5. เพื่อส่งเสริมการปรับตัวเอง ให้เข้ากับปัญหาในชีวิตประจำวันได้

จากวัตถุประสงค์ของหอพักดังกล่าวสามารถแยกวัตถุประสงค์หลักได้ 2 ประการคือ เพื่อสนองความต้องการด้านที่อยู่อาศัยที่สะดวกสบายและปลอดภัยของนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในสถาบัน และเพื่อใช้หอพักเป็นเครื่องมือในการพัฒนานักศึกษาในด้านต่าง ๆ ส่วนการดำเนินงานกิจการหอพัก เอลเลน (Ellen 1963 อ้างใน จิราวัฒน์ วิรังกร 2527 : 46) ได้กล่าวถึงสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารงานหอพักควรคำนึงถึง พอจะสรุปได้ดังนี้

1. คำนึงถึงหอพักในแง่กายภาพ คือ การจัดสถานที่ ตลอดจนอุปกรณ์ครุภัณฑ์ภายในหอพัก เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันให้แก่ผู้อยู่อาศัย เช่น ที่หลับนอน เครื่องซักผ้า โต๊ะ เก้าอี้ วิทยุ โทรทัศน์ ทั้งนี้รวมถึงบริการทางด้านอาหารด้วย
2. ผู้พักอาศัยในหอพัก ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ นักศึกษาและคณาจารย์หรือเจ้าหน้าที่ การจัดการหอพักต้องคำนึงถึงบุคคลเหล่านี้ โดยพยายามให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนส่งเสริม แต่มิใช่จัดสนองความต้องการทุกอย่างของผู้พักอาศัย ทั้งนี้เพื่อจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล
3. กิจกรรมภายในหอพัก หอพักควรได้สร้างบรรยากาศทางวิชาการขึ้น เพื่อส่งเสริมความเป็นศึกษาให้แก่นักศึกษา ได้แก่ การจัดโครงการกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแสดง การอภิปราย การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

ปัจจุบันนักการศึกษาได้เห็นความสำคัญของการใช้ประโยชน์ของหอพักที่ทางสถาบันการศึกษาจัดให้กับนักศึกษา เป็นแหล่งพัฒนานักศึกษาให้เกิดความงอกงาม การเรียนรู้ทั้งทางชีวิต และวิชาการอย่างมาก จึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาหอพักต่าง ๆ ให้เป็นทั้งศูนย์ที่พักอาศัย (Living Center) และศูนย์การศึกษา (Study Center) เพื่อก่อให้

เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนานักศึกษาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถาบันการศึกษา และแนวทางที่จะเสริมสร้างหอพักให้เป็นศูนย์ที่พักอาศัยและศูนย์การศึกษานั้น สามารถจัดได้หลายประการคือ

1. มีกิจกรรมที่พัฒนานักศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนา ด้านบุคลิกภาพ ด้านวิชาการ ด้านลักษณะนิสัย กิริยามารยาท การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ควร มีคณะกรรมการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ นักศึกษาที่พักอยู่ในหอพัก เจ้าหน้าที่ของ หอพักและนักแนะแนว
2. มีเจ้าหน้าที่ประจำหอพัก เพื่อให้บริการการให้คำปรึกษา แนะแนว
3. จัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมพัฒนาการของนักศึกษา เช่น ห้องรับแขก ห้องสนทนา การที่ใช้เล่นกีฬาในร่มหรือดนตรี ห้องอ่านหนังสือ ห้องประชุม สัมมนา กลุ่มย่อย ห้องสมุดประจำหอพัก ที่จำหน่ายเครื่องดื่มของว่างและของใช้กระจุกกระจิก สำหรับชีวิตประจำวัน ห้องจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและวิชาการ เป็นต้น
4. ประสานงานกับฝ่ายวิชาการและฝ่ายกิจกรรม เพื่อร่วมกัน จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษาด้านต่าง ๆ เช่น การสอนซ่อมเสริม การจัดสอนวิชาที่นักศึกษาสนใจที่เรียนรู้นอกเหนือไปจากที่หลักสูตรไว้ เป็นต้น
5. สนับสนุนและส่งเสริมให้นักศึกษาในศูนย์นี้ จัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยผ่านการพิจารณาเห็นชอบของคณะกรรมการศูนย์ ซึ่งจะสนับสนุนกิจกรรมในรูปแบบของการ ประสานงานอำนวยความสะดวก ให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะเป็นไปได้ และเปิดโอกาสให้ นักศึกษาใช้ความสามารถพิเศษเพื่อการแสดงออกในกิจกรรมที่นักศึกษาจัดขึ้นเอง
6. ดำเนินโครงการที่จะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาเป็นระยะ ๆ เช่น ให้มีเวรอาสาสมัครหมุนเวียนรับผิดชอบ ในการฟังเทศน์จากเทศน์ ๕ นาที และให้นั่งทำสมาธิต่ออีก 10 นาที ทุกวันติดต่อกัน เป็นต้น
7. จัดให้มีวิทยากรบรรยายให้ความรู้เป็นครั้งคราว
8. จัดให้มีการฉายภาพยนตร์สารคดีที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนา ความรู้ ความคิดของนักศึกษา
9. จัดให้มีการประเมินผลกิจกรรม และโครงการที่จัดขึ้นว่ามี

ผลต่อการพัฒนานักศึกษาด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด (วัลลภา เทพทัสดิน ณ อยุธยา 2528 : 106)

ดังนั้นลักษณะของหอพักที่เป็นทั้งศูนย์การศึกษา และศูนย์ที่พักอาศัยจะเป็นสถานที่ที่จำลองลักษณะของสังคมที่ดีที่นักศึกษาจะต้องไป เผชิญในอนาคตให้มาอยู่ในสถาบันการศึกษา เพื่อการฝึกและเตรียมนักศึกษาให้มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่สังคมต้องการ

2.2 งานทุนการศึกษา

การบริการให้ความช่วยเหลือเรื่องเงินทุนการศึกษานั้น เป็นสวัสดิการที่จัดให้กับนักศึกษาผู้ที่มีความพร้อมด้านสติปัญญา แต่มีปัญหาทางด้านทุนทรัพย์ สามารถศึกษาเล่าเรียนได้ โดยนักศึกษาจะได้คลายความกังวล ลดความลำบาก เรื่องการหาเงินสำหรับเป็นค่าหน่วยกิตหรืออุปกรณ์การศึกษา และยังเป็นการเสริมสร้างการเปิดโอกาสให้กว้างขึ้นสำหรับผู้ที่มาจากครอบครัวที่มีทุนทรัพย์น้อย ได้มีโอกาสมีประสบการณ์การศึกษาระดับอุดมศึกษาและการสร้างเศรษฐกิจของครอบครัวให้ดีกว่าที่เป็นอยู่เดิมได้ในโอกาสภายภาคหน้า

จุดมุ่งหมายของการให้ความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา

1. เพื่อที่จะเปิดโอกาสให้นักศึกษาที่มีสติปัญญาสูง แต่ขาดทุนทรัพย์ ได้ศึกษาในสถาบันการศึกษางานสำเร็จการศึกษาได้
2. เพื่อจะสอนนักศึกษาให้มีความรับผิดชอบ ในด้าน เศรษฐกิจและสังคม มีความสามารถที่จะควบคุมการใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อที่จะให้คำแนะนำแก่นักศึกษาได้รู้จักวางแผนในทางด้านการเงินของตน และดำเนินการเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด
4. เพื่อให้นักศึกษาสามารถใช้บริการ การช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ตามความจำเป็นและปัญหาฐานะทางการเงินของนักศึกษา

แนวทางปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา

1. สถาบันควรจะเผยแพร่ให้นักศึกษาได้ทราบข้อมูลและโอกาสต่าง ๆ เกี่ยวกับการช่วยเหลือนักศึกษาในด้านการเงิน อาจจะมีการรวบรวมจัดพิมพ์ลงในคู่มือนักศึกษา หรือ ประกาศให้นักศึกษาทราบเป็นเฉพาะคราว
2. สถาบันควรจะจัดบริการให้คำปรึกษาหารือในด้านที่เกี่ยวกับการ

รู้จักใช้เงิน เป็นรายบุคคล หรือเป็นหมู่คณะโดยการจัด เป็นหัวข้อในการอบรม

3. สถาบันควรจะได้จัดให้มีหน่วยงานและบุคลากรรับผิดชอบประจำ หน่วยงาน เพื่ออำนวยความสะดวกในการมาติดต่อและแจ้งความจำนงค์ขอรับความช่วยเหลือ ทางการเงินของนักศึกษา

4. ถ้าหากเป็นไปได้สถาบันควรมีส่วนร่วมในการหาทุนประเภทต่าง ๆ จัดเตรียมไว้ให้มีจำนวนเพียงพอ เพื่อจะได้นำมาให้นักศึกษาได้ยืมหรือช่วยเหลือ นักศึกษา ตามความเหมาะสม ตามความจำเป็นของนักศึกษา และโอกาสการขอความช่วยเหลือ

5. การพิจารณาให้ความช่วยเหลือทางการเงิน ควรจะพิจารณาจาก ข้อมูลหลาย ๆ อย่างประกอบ มิใช่เฉพาะแต่นักศึกษาที่เรียนเก่งแต่ขาดทุน แต่ควรจะได้พิจารณา แก่ผู้ที่ยากจนจริง ๆ หรือประสบปัญหาทางการเงินจริง ๆ แม้การเรียนจะไม่เด่น

6. สถาบันการศึกษาควรจะมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกสถาบันในเรื่องของการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน ในรูปของ เงินยืม หรือทุนทำงาน แลกเปลี่ยน เป็นต้น (ทองเรียน อมรรัชกุล 2525 : 51-52)

การจัดสวัสดิการทุนการศึกษาให้แก่ศึกษานั้น วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2528 : 110-111) ได้แบ่งประเภทของทุนไว้ดังนี้

1. ทุนเรียนดี เป็นทุนที่สนับสนุนให้นักศึกษาพยายามแข่งขัน กันในเชิงวิชาการ ผู้ที่จะได้รับทุนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สอบได้คะแนนยอดเยี่ยม โดยทุนดังกล่าวมัก จะเป็นการยกเว้นค่าหน่วยกิตหรือค่าเล่าเรียน การให้ทุนประเภทนี้ไม่ค่อยได้ช่วยแก้ปัญหา ความขาดแคลนของนักศึกษามากนัก เพราะมีนักศึกษาหลายคนที่มีปัญหาจริง ๆ พอจะเรียนได้ แต่ไม่ถึงกับดีเลิศ

2. ทุนนักศึกษา เป็นทุนที่กำหนดให้กับนักศึกษาบางประเภทเฉพาะ เช่น นักศึกษาที่เป็นนักกีฬาของสถาบัน เป็นผู้ที่ต้องเสียสละเวลาฝึกซ้อมกีฬา ไม่ค่อยมีโอกาส ได้เรียนเต็มที่ แต่พยายามทำชื่อเสียงมาสู่สถาบัน และนักกีฬายกย่องก็ยังมีมาจากครอบครัวที่ ขาดแคลน การให้ทุนดังกล่าว จะเป็นกำลังใจแก่นักศึกษาในการเป็นนักกีฬาของสถาบันและการ เรียนให้ประสบความสำเร็จ

3. ทุนขาดแคลนทุนทรัพย์ เป็นทุนที่ช่วยแก้ปัญหาทางการเงิน การไม่

พร้อมด้านทุนทรัพย์ของนักศึกษา โดยพิจารณาจากความขาดแคลนด้านทุนทรัพย์กับความสามารถในการเรียนได้หรือผ่านเกณฑ์ที่กำหนด มากกว่าจะพิจารณาถึงการเรียนที่อยู่ในระดับดีมาก เหมือนทุนเรียนดี สถาบันส่วนใหญ่มักจะพิจารณาให้ทุนประเภทนี้เป็นงานหลัก

4. ทุนอาหารกลางวัน เป็นทุนที่ทางสถาบันจัดขึ้นเพื่อช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนโภชนาการของนักศึกษา อาจจัดในรูปแบบที่แตกต่างออกไป เช่น ผู้ที่ได้รับทุนจะต้องช่วยในโครงการอาหารกลางวัน และรับประทานอาหารฟรี หรือการใช้วิชาดทกรรม-ศาสตร์ให้เป็นประโยชน์ เป็นต้น

5. ทุนเฉพาะสาขา เป็นทุนที่เจ้าของทุนมักจะตั้งข้อกำหนดไว้ว่าทุนจะบริจาคให้แก่นักศึกษาที่มีคุณสมบัติประเภทใดโดยเฉพาะ

6. ทุนยืม ทุนประเภทนี้มุ่งให้นักศึกษาที่ขาดทุนหรือจำเป็นชั่วคราว และมักจะมีข้อกำหนดให้ยืมในระยะเวลาดำเนินการ วงเงินให้ยืมค่อนข้างต่ำ และจะต้องใช้คืนภายในเวลากำหนดให้

7. ทุนทำงานแลกเปลี่ยน ทุนประเภทนี้เป็นการจัดสรรทุนให้นักศึกษา โดยมีเงื่อนไขให้นักศึกษาทำงานตอบแทน การจัดสรรทุนประเภทนี้จะทำให้นักศึกษารู้จักคุณค่าของเงินไปด้วย

8. ทุนฉุกเฉิน ทุนประเภทนี้จัดให้นักศึกษาที่ประสบเคราะห์กรรมต่าง ๆ เป็นการเฉพาะคราว เช่น บ้านถูกไฟไหม้ น้ำท่วม หรือถูกภัยพิบัติต่าง ๆ

9. ทุนกู้ ทุนประเภทนี้สถาบันจะต้องติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เช่น ธนาคาร โดยการให้ทุนแก่นักศึกษา มีเวลาปลอดหนี้ระยะเวลา 4 ปี และจะเริ่มใช้เงินที่กู้ไปเพื่อการศึกษาเล่าเรียนคืน ในปีแรกที่จบการศึกษา โดยผ่อนส่งในอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างต่ำ ก็จะช่วยเหลือนักศึกษาในเรื่องค่าใช้จ่ายในการศึกษาอีกประเภทหนึ่ง

2.3 งานบริการสุขภาพอนามัย

สถาบันการศึกษาส่วนใหญ่ได้จัดงานบริการสุขภาพอนามัยไว้เป็นส่วนหนึ่งของงานสวัสดิการนักศึกษา เพื่อช่วยลดความกังวล และความเจ็บป่วยของนักศึกษา และ American College Health Association (อ้างใน สำเนาวิ ขจรศิลป์ 2525 : 66) ได้ระบุวัตถุประสงค์ของงานอนามัยในสถาบันอุดมศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ศึกษามีทัศนคติที่ดีในเรื่องสุขภาพอนามัย

นักศึกษา

2. เพื่อช่วย เสริมสร้างสุขนิสัยทั้งด้านส่วนตัวและส่วนรวมให้แก่

ปลอดภัย

3. เพื่อจัดสภาพแวดล้อมของสถาบันให้ถูกสุขลักษณะและมีความ

4. เพื่อให้การศึกษาด้านสุขศาสตร์แก่นักศึกษา

5. เพื่อจัดบริการรักษาพยาบาลทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

6. เพื่อจัดบริการในด้านการป้องกันโรค ซึ่งอาจ เกิดขึ้นแก่บุคคลใน

สถาบันทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

7. เพื่อจัดให้มีการค้นคว้าวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหาขั้นพื้นฐานในด้าน

สุขภาพของบุคคลในสถาบัน

และสถาบันการศึกษาสามารถจัดสวัสดิการด้านนี้ได้ โดยจัดรูปแบบ

ใดรูปแบบหนึ่งตามความจำเป็นและความเหมาะสมดังนี้คือ

1. ห้องพยาบาล โดยห้องพยาบาลดังกล่าวจะมีพยาบาลประจำตลอด

เวลาทำงาน และมียาประจำบ้านซึ่งจะจัดให้นักศึกษาได้ตามควร

2. ห้องรักษาพยาบาลพร้อมแพทย์ รูปแบบนี้จะจัดให้มีแพทย์ประจำ

บางเวลาหรือตลอดทั้งวัน เพื่อตรวจและให้การรักษา

3. หน่วยอนามัย รูปแบบนี้จัดหน่วยบริการสุขภาพโดยมีแพทย์พยาบาล

และเจ้าหน้าที่ประจำหน่วย พร้อมทั้งจะให้การตรวจรักษา

4. โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย บางสถาบันที่มีคณะแพทย์ มักจะใช้

บริการจากโรงพยาบาลของมหาวิทยาลัย

5. บางกรณีที่สถาบันอุดมศึกษาไม่พร้อมที่จะจัดสวัสดิการรักษาพยาบาล

ให้ก็จะติดต่อโรงพยาบาลใกล้เคียง โดยการทำข้อตกลงพิเศษระหว่างสถาบันกับโรงพยาบาล

ส่วนใหญ่สถาบันจะเก็บ เงินค่ารักษาพยาบาลจากนักศึกษาแต่ละคนอยู่แล้ว สถาบันก็จะมอบเงิน

ดังกล่าวให้แก่โรงพยาบาลเป็นรายปี ดังนั้นเมื่อนักศึกษาของสถาบันเจ็บป่วยก็จะ เข้ารับการ

รักษาได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอีก

รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและความต้องการของนักศึกษา

รายงานการวิจัยภายในประเทศ

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2504 : 2) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาของนิสิต ปีการศึกษา 2503-2504 ของคณะต่าง ๆ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า นิสิตส่วนใหญ่มีปัญหาทางด้านครอบครัว โดยเฉพาะปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหา บุคลิกภาพ ปัญหาเรื่องเพศ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย ปัญหาการเดินทาง ปัญหาการเงินและการเรียน และปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับอาจารย์ รู้สึกว่าอาจารย์ห่างเหินไม่ค่อยมีเวลาว่างให้นิสิตเข้าปรึกษา

สมบัติ ไชยสิทธิ์ (2506 : 65) ได้สำรวจปัญหาของนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ปีการศึกษา 2505 โดยการสร้างแบบสอบถามขึ้นเองเพื่อสำรวจปัญหาปรากฏผลการสำรวจดังนี้

นิสิตชายร้อยละ 43 และนิสิตหญิง ร้อยละ 44 รู้สึกว่าวิธีเรียนของตนเองบกพร่องและเรียนไม่ทันเพื่อน

นิสิตชายร้อยละ 40 และนิสิตหญิง ร้อยละ 43 ไม่ชอบบางวิชาที่กำลังเรียนอยู่

นิสิตชายร้อยละ 57 และนิสิตหญิง ร้อยละ 46 ต้องการมีเงินใช้ส่วนตัวมากกว่าที่เป็นอยู่

นิสิตชายร้อยละ 52 และนิสิตหญิง ร้อยละ 19 อยากหารายได้พิเศษเพราะเดือดร้อนเรื่องเงิน

นิสิตชายร้อยละ 23 และนิสิตหญิง ร้อยละ 31 สุขภาพไม่ดี มีโรคประจำตัว

มัลลิกา จิตรสุข (2508 : 60-66) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ปกศ.) วิทยาลัยครูอุดรธานี พบว่านักศึกษามีปัญหาดังนี้

1. การปรับตัวทางด้านการเรียน เช่น ติดตามการสอนของอาจารย์ไม่ทัน ห่องสมุดปิดเร็วเกินไป ไม่มีโอกาสค้นคว้ามากนัก ขาดสมาธิในการเรียน
2. ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง เช่น ความกังวล อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น
3. สุขภาพ พบว่า สุขภาพไม่ดี ปวดศีรษะบ่อย ไม่ได้ออกกำลังกายอย่างเพียงพอ

เนื่องจากขาดสถานที่และอุปกรณ์กีฬา

4. เศรษฐกิจ นักศึกษาส่วนใหญ่มีภาวะทางเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ดี เงินไม่พอใช้ และต้องการหางานทำระหว่างเรียน

5. สังคม เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการคบเพื่อนต่างเพศ และการปฏิบัติตนทางศาสนา

ผ่องพรรณ บัณฑิตานนท์ (2511 : 91-94) ได้ทำการศึกษาเรื่องความต้องการความช่วยเหลือของนักศึกษาวิทยาลัยครูมหาสารคาม ปีการศึกษา 2510 จำนวน 774 คน ปรากฏผลดังนี้ ในด้านความต้องการของนักศึกษาส่วนใหญ่แล้ว ต้องการคำแนะนำหรือบริการเกี่ยวกับการเสริมสร้างบุคลิกภาพ การคบเพื่อนต่างเพศและเพศเดียวกัน การปรับตัวทางด้านสังคม การดำเนินชีวิตในวิทยาลัย การศึกษาต่อ การออกไปประกอบอาชีพ ต้องการให้วิทยาลัยจัดหางานให้ทำระหว่างศึกษา โดยเฉพาะนักศึกษาชายต้องการรับบริการเงินยืมมากกว่านักศึกษาหญิง นอกจากนี้นักศึกษายังได้เสนอแนะให้วิทยาลัยปรับปรุงบริการด้านอื่น ๆ ให้มีคุณภาพดีขึ้น คือ บริการด้านอาหาร การเรียนการสอน บริการหอพัก การเอาใจใส่เรื่องน้ำไฟ บริการห้องสมุด บริการสุขภาพ บริการด้านขนส่ง เงินทุน อุปกรณ์โสตทัศนอุปกรณ์อาคารสถานที่ และบริการด้านกิจกรรมนักศึกษา

วันเพ็ญ อีร์สวัสดิ์ (2512 : 41-43) ได้สร้างแบบสอบถามขึ้นสำรวจความคิดเห็นและความต้องการของนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสน ปีการศึกษา 2512 จำนวน 540 คน เกี่ยวกับบริการแนะแนวของวิทยาลัย พบว่า นิสิตต้องการปรึกษาหารือกับผู้ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องการเรียนการสอนมากที่สุด รองลงมาคือ ต้องการให้มีบุคลากรสำหรับให้คำปรึกษาโดยเฉพาะ และต้องการให้จัดสถานที่ในการให้คำปรึกษา ส่วนเรื่องปัญหาและความต้องการพบว่า นักศึกษามีความรู้สึกพอใจในบริการที่พักอาศัย ส่วนที่ยังรู้สึกไม่พอใจคือ บริการสนทนา บริการสุขภาพอนามัย บริการจัดหางานและเงินทุนต่าง ๆ

นภาพร เมษรักษ์ชาวมิช (2515 : 5) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนิสัยและทัศนคติในการเรียนกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน พบว่า นิสัยและทัศนคติในการเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักศึกษาที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงมีนิสัยและทัศนคติในการเรียนดีกว่านักศึกษาที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ

พนอนิช ศิวะศิริยานนท์ (2515 : 40-41) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลเกี่ยวกับลักษณะครูพยาบาลประจำตึก โดยใช้ประชากรที่เป็นนักศึกษาพยาบาลแต่ละชั้นปีจำนวน 200 คน ในโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์ภาคใต้ ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

1. ด้านการสอน นักศึกษาพยาบาลต้องการให้ครูเข้าชั้นและเลิกตรงเวลา ต้องการให้ครูมีประสบการณ์เป็นพิเศษเฉพาะสาขาที่ตนสอน
2. ในการสอน ต้องการให้ครูมีความยุติธรรมในการให้คะแนนและลงโทษ
3. ต้องการผู้สอนที่ชวนชวยหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
4. บุคลิกด้านอารมณ์ ต้องการครูที่มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ได้ดี
5. ด้านการให้ความช่วยเหลือแนะนำ ต้องการครูที่ช่วยเหลือนักศึกษาพยาบาลทันทีเมื่อมีปัญหา มิใช่คอยจับผิด
6. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักศึกษาพยาบาล ต้องการครูพยาบาลที่ใ้กำลังใจนักศึกษาพยาบาลสม่ำเสมอ

มุกดา เชิญสุขเกษม (2515 : 4) ได้สำรวจความช่วยเหลือที่นักศึกษาพยาบาลอุบลราชธานีต้องการจากโรงเรียน โดยมีจุดประสงค์ต้องการทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ที่นักศึกษาต้องการให้แก้ไข จากผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาไม่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ แต่พบปัญหาทางด้านการศึกษาภาคทฤษฎี ผู้สอนสอนเร็วเกินไปตามไม่ทัน และมีหนังสือค้นคว้าทางด้านวิชาการจำนวนน้อยไม่เพียงพอ ส่วนการเรียนภาคปฏิบัตินักเรียนมีปัญหาว่า การเรียนทางทฤษฎีไม่ตรงกับภาคปฏิบัติ และนักศึกษารู้สึกว่าได้รับผิดชอบจำนวนผู้ช่วยมากเกินไป ส่วนด้านสวัสดิการพบว่า โรงเรียนกำหนดกฎระเบียบเข้มงวดเกินไป และนักศึกษาต้องการห้องพักสำหรับเวรตึก

และในปีเดียวกันนี้ กุลยา บุญะรังสรรค์ (2515 : 3) ได้ทำการสำรวจความช่วยเหลือที่นักศึกษาพยาบาลโรงพยาบาลหญิงต้องการจากโรงเรียน ซึ่งปรากฏว่าปัญหาความต้องการความช่วยเหลือของนักศึกษาพยาบาลพบดังนี้

1. ด้านการเรียนภาคทฤษฎี ต้องการให้ทางโรงเรียนช่วยเหลือในการเรียนวิชาที่ยากบางวิชา และต้องการให้จัดทัศนศึกษานอกสถานที่ เพื่อเสริมความรู้รอบตัว และประสบการณ์ที่นอกเหนือจากการดูงานตามโรงพยาบาลต่าง ๆ

2. ด้านการเรียนภาคปฏิบัติ ต้องการให้มีระบบการเรียนและการปฏิบัติงานที่ทำให้นักศึกษาสามารถให้การพยาบาลผู้ป่วยได้ต่อเนื่องกัน ต้องการให้มีเครื่องมือเครื่องใช้ในการพยาบาลให้พอเพียง และต้องการครูที่รับฟังความคิดเห็นของนักศึกษาและประเมินผลอย่างยุติธรรม

3. ด้านหอพักและสวัสดิการนักศึกษา

- 3.1 ต้องการให้ปรับปรุงหอพักให้มีบรรยากาศในการศึกษาและการพักผ่อน
- 3.2 ต้องการให้มีการจัดโทรศัพท์ขึ้นสำหรับนักศึกษาใช้ติดต่อได้ เมื่อมีธุระจำเป็น
- 3.3 ต้องการให้จัดและให้โอกาสนักศึกษาในการจัดกิจกรรมบันเทิงและพบปะสังสรรค์กับโรงเรียนอื่น
- 3.4 ต้องการให้ทางโรงเรียนปรับปรุงเรื่องอาหารให้ดีขึ้น
- 3.5 ต้องการให้ลดความเคร่งครัดของกฎระเบียบในการพบญาติ ซึ่งมีมากเกินไป เหมือนกับว่านักศึกษาถูกกักกัน

4. ด้านส่วนตัวและครอบครัว นักศึกษาต้องการให้มีครูที่ปรึกษาและต้องการมีสิทธิในการปกครองและรับผิดชอบตัวเอง

สุวรรณ ผสมบุญ (2516 : 65-68) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับลักษณะครูพยาบาล โรงเรียนพยาบาลพุทธชินราช โดยใช้ประชากรที่เป็นนักศึกษาในระดับชั้นต่าง ๆ 206 คน ใช้แบบสอบถามเป็นแบบอัตราส่วนให้ค่าทั้งสิ้น 80 ข้อ และต่อมา ราชวงศ์ (2517 : 48-50) ก็ได้ทำการศึกษาลักษณะครูพยาบาลที่ดี ในความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี โดยใช้ตัวอย่างประชากรที่เป็นนักศึกษาพยาบาลในระดับชั้นต่าง ๆ จำนวน 162 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งการศึกษาของทั้ง 2 ท่านเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งสรุปผลการศึกษาของทั้ง 2 ท่านได้ดังนี้

1. ด้านการสอน พบว่า นักศึกษาพยาบาลต้องการครูที่มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างแท้จริง ทำเนื้อหาการสอนให้น่าสนใจ และสามารถรู้จักกรรมวิธีการสอน สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างชัดเจนเข้าใจง่าย

2. ด้านการประเมินผล ต้องการครูที่มีความยุติธรรมในการให้คะแนน และสามารถชี้แจงข้อบกพร่องเกี่ยวกับผลการเรียนได้

3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักศึกษาพยาบาล ต้องการให้ครูให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำ ต้องการครูที่เห็นอกเห็นใจและจริงจังกับผู้เรียน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน ครูที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และครูที่เข้าใจความต้องการของนักศึกษาพยาบาล

4. ด้านบุคลิกลักษณะส่วนตัว นักศึกษาต้องการครูที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสามารถควบคุมอารมณ์ และต้องการครูที่มีความซื่อสัตย์

พิษณุ ผาสุก (2518 : 407-409) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า วิทยาลัยมีห้องแนะแนวเป็นเอกเทศ แต่นักศึกษาส่วนใหญ่มักไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษามากกว่าอาจารย์แนะแนว การบริการสุขภาพและอนามัยส่วนใหญ่ไม่ได้จัดแม้ว่าทุกวิทยาลัยจะมีห้องพยาบาลก็ตาม แต่บุคลากรที่ทำหน้าที่มักใช้อาจารย์และลูกจ้างชั่วคราว วิทยาลัยไม่เคยเชิญผู้เชี่ยวชาญทางด้านสุขภาพอนามัยมาให้ความรู้แก่นักศึกษาเลย บริการน้ำดื่มน้ำใช้ ห้องส้วมยังไม่ดี หลายวิทยาลัยยังจัดบริการหอพักไม่ดีและไม่เพียงพอกับความต้องการของนักศึกษา ไม่มีที่พักผ่อนหย่อนใจ อัตราค่าบริการอาหารยังไม่เหมาะสม การช่วยเหลือทางการเงินจัดอยู่ในเกณฑ์ต่ำ การบริการเครื่องเขียนแบบเรียน นักร้านสหกรณ์ของวิทยาลัยยังสนองความต้องการของนักศึกษาได้น้อย และการบริการด้านจดหมายและธนาณัติยังไม่ดี เท่าที่ควร

นิพนธ์ คันธเสวี (2518 : 2) ได้ศึกษาปัญหาของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เกี่ยวกับการเรียนและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2518 พบว่า นิสิตประสบปัญหา ดังนี้ พื้นความรู้ในบางวิชาไม่เพียงพอ ขาดแรงจูงใจในการเรียน มีทัศนคติไม่ดีต่อวิชาเรียน ปรับตัวกับระบบการเรียนไม่ได้ มีนิสัยทางการเรียนที่ไม่ดี ขาดความสัมพันธ์ระหว่างนิสิตกับอาจารย์ มีปัญหาเศรษฐกิจ อาจารย์ไม่มีความสามารถในการสอน อาจารย์ดูหมิ่นนิสิต อาจารย์คิดว่าตนมีหน้าที่สอนเพียงอย่างเดียว ไม่ให้คำปรึกษากับนิสิต ห้องเรียนไม่เพียงพอ และมีบรรยากาศไม่เหมาะสม ตำรา เอกสาร วารสารในบางสาขามีไม่เพียงพอ และนิสิตส่วนใหญ่ประสบปัญหาความยุ่งยาก เกี่ยวกับการลงทะเบียนเรียน

อรพินทร์ นิมิตรนิวัฒน์ (2522 : 3) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาส่วนตัวและสัมฤทธิ์ผลของนักศึกษามหาวิทยาลัย โดยใช้นักศึกษามหาวิทยาลัย 9 แห่ง จำนวน 1,529 คน

พบว่า มีปัญหาส่วนตัวทางการเงิน ด้านกิจกรรมและบริการของมหาวิทยาลัย ด้านเพื่อน การเข้าสังคม ด้านความสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม ด้านการปรับตัวทางการเรียน มีความสัมพันธ์ กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษา และปัญหาส่วนตัวด้านการปรับตัวทางการเรียน บุคลิกภาพ ด้านอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด เกี่ยวกับคน สามารถใช้ทำนายสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ของนักศึกษาได้

สุภาพธรรม โคตรจรัส (2522 : 42-44) ได้รายงานว่ามีนิสิตที่มารับบริการให้ คำปรึกษาที่ศูนย์แนะแนว ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่าง ปีการศึกษา 2517-2519 พบว่า นิสิตร้อยละ 36.78 มีปัญหาการปรับตัวทางการเรียน คือ ขาดแรงจูงใจในการเรียน วิตกกังวลในการเรียน ต้องการปรับปรุงนิสัย และทักษะทาง การเรียน ต้องการเปลี่ยนวิชาเอก โท และ เปลี่ยนคณะ นิสิตร้อยละ 21.84 มีปัญหาด้าน การศึกษาต่อและอาชีพ คือ ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อ ต้องการสำรวจตนเองด้าน ความสามารถ นิสิตร้อยละ 41.38 มีปัญหาส่วนตัวและสังคม

จรัส นพเกตุ (2522 : 31-32) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาด้านการเรียน การสอนของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2522 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากอาจารย์ และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผลจากการศึกษาพบว่า

1. ปัญหาที่นักศึกษาและอาจารย์มีความคิดเห็นตรงกันคือ

1.1 ขาดตำราภาษาไทย และเอกสารประกอบการสอน

1.2 ขาดความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสอน

1.3 ใช้สไลด์ทัศนูปกรณ์น้อยมาก

1.4 วิชาที่ใช้บรรยายรวมห้องใหญ่ ควรมีชั่วโมงฝึกฝนโดยแบ่ง เป็นกลุ่มย่อย

เพื่อให้นักศึกษามีโอกาสซักถามและแสดงความคิดเห็น

1.5 ผู้สอนขาดความรู้ในเรื่องการประเมินผล

2. ปัญหาที่นักศึกษาและอาจารย์มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน คือ ระยะเวลาเรียน

สำหรับวิชา 3 หน่วยกิต เรียนครั้งละ 1.5 ชั่วโมง 2 ครั้ง ในหนึ่งสัปดาห์นักศึกษารู้สึกว่า นานเกินไป แต่ผู้สอนส่วนใหญ่กลับเห็นว่าดีแล้ว

3. ปัญหาในทัศนะของผู้เรียน

3.1 คำราภาษาไทย ใช้ศัพท์ภาษาอังกฤษและภาษาวิชาการมากเกินไป
 จำนวนที่ใช้แปลไม่มีการเรียบเรียงทำให้เข้าใจยาก

3.2 การสอนเน้นทฤษฎี เน้นการท่องจำ ไม่สอนวิธีประยุกต์ ตัวอย่างส่วนใหญ่เน้นของต่างประเทศซึ่งไม่เข้ากับสังคมไทยปัจจุบัน อีกทั้งอาจารย์ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและอภิปราย

3.3 อาจารย์งดการสอนบ่อย เพราะไม่มีเวลาเตรียมสอนเนื่องจากไปทำงานในหน้าที่บริหาร

3.4 สภาพห้องเรียนไม่เหมาะสม

เสรี วงษ์มณฑา (2524 : 37-53) ได้ทำการวิจัยปัญหาการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2524 โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษา จำนวน 200 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาร้อยละ 41 ขาดเรียนบ่อยเนื่องจากการขาดแรงจูงใจในการเรียน นักศึกษาร้อยละ 37 คิดว่าการเข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยไม่คุ้มค่า โดยมีสาเหตุมาจากระบบการบริหารของสถาบันที่ทำให้นักศึกษารู้สึกถูกโกงด้านสิทธิ ความยุติธรรม โอกาสการเรียนรู้ โอกาสที่จะได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาสังคม และการออกข้อสอบและการวัดผลที่ไม่ครอบคลุมและยุติธรรม นักศึกษาร้อยละ 35.2 เป็นผู้ขาดเรียนไม่บ่อย มีความคิดเห็นว่าอาจารย์ไม่ดี น้อยกว่ากลุ่มที่ขาดเรียนบ่อย จึงสรุปได้ว่า ปัญหาการเรียนการสอนไม่ได้เกิดที่ความบกพร่องของอาจารย์ผู้สอนเพียงฝ่ายเดียว แต่การวางหลัก กฎเกณฑ์ และอำนาจจนไม่สามารถเอื้ออำนวยต่อการสอนที่ดีได้ของฝ่ายบริหาร ตลอดจนการขาดแรงจูงใจในการเรียนของนักศึกษา ก็มีส่วนที่เป็นปัญหาร่วมด้วย

สุภาพรรณ โคตรจรัส (2524 : 6) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการปรับตัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พร้อมทั้งค้นหาตัวทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากปัญหาการปรับตัวจำนวน 11 ด้าน ประชากรที่ศึกษาเป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจำนวน 2,009 คน ผลการศึกษาพบว่า นิสิตประสบปัญหามากที่สุดในการปรับตัวทางการเรียน ปัญหาที่นิสิตประสบค่อนข้างมากได้แก่ ด้านกิจกรรม สังคม และสันตนาการ ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการปรับตัวทางอารมณ์และส่วนตัว ด้านอนาคต

เกี่ยวกับอาชีพและการศึกษา และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ส่วนปัญหาที่นักศึกษาประสบค่อนข้างน้อย ได้แก่ ด้านการเงิน และที่อยู่อาศัย

เมื่อศึกษาแยกตามชั้นเรียน ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

นิสิตชั้นปีที่ 1 ตัวทำนายนที่ดีที่สุดได้แก่ ปัญหาด้านการเงินและที่อยู่อาศัย ด้านการปรับตัวทางอารมณ์และส่วนตัว ด้านการปรับตัวทางการเรียน สามารถช่วยทำนายนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 5.67

นิสิตชั้นปีที่ 2 ตัวทำนายนที่ดีที่สุดได้แก่ ปัญหาการปรับตัวทางการเรียน ด้านกิจกรรมทางสังคม และสันตนาการ ด้านการปรับตัวทางอารมณ์และส่วนตัว ด้านการปรับตัวทางเพศ สามารถร่วมทำนายนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 12.52

นิสิตชั้นปีที่ 3 ตัวทำนายนที่ดีที่สุดได้แก่ ปัญหาการปรับตัวทางการเรียน ด้านการปรับตัวทางอารมณ์และส่วนตัว ด้านกิจกรรมทางสังคมและสันตนาการ ด้านการเงินและที่อยู่อาศัย ด้านอนาคตเกี่ยวกับอาชีพและการศึกษา สามารถร่วมทำนายนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 18.82

นิสิตชั้นปีที่ 4 ตัวทำนายนที่ดีที่สุดได้แก่ ปัญหาด้านการเงินและที่อยู่อาศัย ด้านการปรับตัวทางอารมณ์และส่วนตัว ด้านอนาคตเกี่ยวกับอาชีพและการศึกษา ด้านกิจกรรมทางสังคมและสันตนาการ ด้านการปรับตัวทางอารมณ์และส่วนตัว สามารถร่วมกันทำนายนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 20.29

วรรณภา ปุรณโชติ และวัชรวิ ทรัพย์มี (2527 : 295-299) ได้ทำการศึกษาปัญหาและความต้องการของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย และการให้บริการคำปรึกษาแนะแนวกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 3,029 คน จากคณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 10 แห่ง สำหรับปัญหาของนิสิตนักศึกษาปรากฏผลดังนี้

ด้านการเงิน พบว่านิสิตนักศึกษาร้อยละ 5 ทางบ้านให้เงินใช้น้อยเกินไปต้องทำงานนอกเวลาเพื่อหาเงิน นิสิตนักศึกษาร้อยละ 4 ผู้ปกครองจ่ายเงินให้ช้ากว่ากำหนดมีเงินไม่พอซื้อเครื่องแต่งกายที่จำเป็น ไม่พอซื้ออุปกรณ์การเรียน เกรงว่าจะเรียนไม่จบเพราะ

ขาดเงิน นิสิตนักศึกษาร้อยละ 3 เป็นหนี้สิน เพราะเอาเงินมาใช้จ่ายในการเรียน

ด้านกิจกรรมและการพักผ่อนหย่อนใจ พบว่า นิสิตนักศึกษาร้อยละ 36 มีปัญหามากในเรื่องสถานที่นั่ง ทำงาน หรืออ่านหนังสือในบริเวณมหาวิทยาลัยมีไม่เพียงพอ นิสิตนักศึกษาร้อยละ 29 ค่ำราหรือหนังสืออ่านประกอบที่เป็นภาษาไทยมีไม่เพียงพอ นิสิตนักศึกษาร้อยละ 15-19 ไม่ได้ได้รับความสะดวกจากโรงอาหารและหน่วยอนามัยของมหาวิทยาลัย ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมทางศิลปะ ดนตรี หรือกีฬา นิสิตนักศึกษาร้อยละ 11-13 ไม่มีเวลาทำสิ่งที่ต้องการจะทำ และนิสิตนักศึกษาไม่ได้รับความสะดวกจากเจ้าหน้าที่ห้องสมุด

ด้านเพื่อนและการเข้าสังคม พบว่านิสิตนักศึกษาร้อยละ 9 มีปัญหามากในเรื่องไม่มีใครเข้าใจตัวนิสิตนักศึกษา นิสิตนักศึกษาร้อยละ 7.8 ไม่มีใครเป็นที่ปรึกษา

ด้านบ้านและสภาพครอบครัว พบว่า นิสิตนักศึกษาร้อยละ 10 เดินทางมาเรียนลำบาก นิสิตนักศึกษาร้อยละ 8 มีปัญหาด้านการเงิน

ด้านการปรับตัวด้านการเรียน พบว่า นิสิตนักศึกษาร้อยละ 25 ไม่มีแผนการเรียนที่ดี กังวลในเรื่องการสอบ นิสิตนักศึกษาร้อยละ 20.21 เรียนไม่เก่งในบางวิชา นิสิตนักศึกษาร้อยละ 18 มีความรู้พื้นฐานต่ำในบางวิชา นิสิตนักศึกษาร้อยละ 16 อ่านหนังสือซ้ำขาดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเรียน นิสิตนักศึกษาร้อยละ 11-14 ขาดสมาธิในการเรียนความจำไม่ดี ทำงานส่งไม่ทันกำหนดเวลา ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากอาจารย์อย่างเป็นกันเอง

ด้านความต้องการของนิสิตนักศึกษาพบว่า นิสิตนักศึกษาร้อยละ 48 ต้องการความช่วยเหลืออย่างมากในเรื่องอุปกรณ์การเรียนให้เพียงพอ นิสิตนักศึกษาร้อยละ 47 ต้องการอิสระภาพในการเลือกเรียนวิชาที่ชอบบางวิชา นิสิตนักศึกษาร้อยละ 34 ต้องการติวเตอร์ในวิชาต่าง ๆ นิสิตนักศึกษาร้อยละ 15 ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย

วัลลภา เทพัสติน ณ อยุธยา และคณะ (2527 : ค-ง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มประชากรที่ศึกษาเป็นนิสิตนักศึกษาที่เรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย 10 แห่ง โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยเฉพาะในเรื่องของการเรียนการสอนนั้น

จากแบบสอบถามได้ผลการศึกษาดังนี้ กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีผลต่อการพัฒนา

ความรู้ คือ ผู้สอนที่มีประสบการณ์ในวิชาที่สอน ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ เรื่องที่เรียน และการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีผลต่อการพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงาน คือ ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ เรื่องที่เรียน ผู้สอนมีประสบการณ์ในวิชาที่สอน ส่วนองค์ประกอบ ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการเรียน คือ ความสนใจในวิชาที่เรียน ผู้สอนมีความเป็นกันเอง และวิธีการสอนของอาจารย์

จากการสัมภาษณ์ได้ผลการสัมภาษณ์ดังนี้ ปัจจัยที่มีผลทำให้สนใจการเรียนมากที่สุด 3 ปัจจัยคือ ผู้สอน เตรียมการสอนอย่างดี มีความเป็นกันเอง และกระตือรือร้นในการสอน ส่วนปัญหาด้านการเรียนการสอน พบว่า ด้านอาจารย์ผู้สอน วิธีการสอนไม่ดี บรรยายไม่เป็น ชั้นเรียนน่าเบื่อ ด้านนิสิตนักศึกษา เกียจคร้าน ง่วงนอน เบื่อ และขาดสมาธิ นอกจากนี้ก็ยังพบว่า ตำราและห้องเรียนไม่พอ

รายงานการวิจัยในต่างประเทศ

แฮร์รี่ (Harry 1960 : 1126) ได้ทำการสำรวจปัญหาที่นักศึกษาในมหาวิทยาลัย เมืองแรมและเทคโนโลยีของมิชิแกน ต้องการความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัย พบว่า นักศึกษา ต้องการความช่วยเหลือในด้านการเงิน ด้านที่อยู่อาศัย ด้านกิจกรรมทางสังคมและสันติภาพ

เซนา (Sena 1966 : 351-355) ได้ทำการสำรวจสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของนักศึกษา ในมหาวิทยาลัยแพนซิลวาเนีย ใน 11 ด้าน กลุ่มตัวอย่างเป็น นักศึกษาวិทยาศาสตร์ 126 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่พบความสำเร็จสูง ปานกลาง และต่ำ กลุ่มละ 42 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่พบความสำเร็จต่ำมีปัญหาด้านการเงิน สภาพที่อยู่อาศัย และการหารายได้ มากกว่ากลุ่มที่พบความสำเร็จสูง แต่มีปัญหาทางสังคมน้อยกว่า กลุ่มที่พบความสำเร็จสูง กลุ่มที่พบความสำเร็จต่ำมีความต้องการที่จะอภิปรายถึงปัญหาให้กับ บุคลากรให้คำปรึกษาของมหาวิทยาลัยเมื่อมีโอกาสมากกว่ากลุ่มที่พบความสำเร็จปานกลางและสูง ส่วนลำดับความสำคัญของปัญหาที่พบมากในทั้ง 3 กลุ่ม คือ ด้านการปรับตัวทางการเรียน ด้านกิจกรรมทางสังคมและการพักผ่อนหย่อนใจ ด้านการเข้าสังคมและบุคลิกภาพ ด้านอนาคต เกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพ ด้านความรู้สึกรู้สึกผิดเกี่ยวกับตน และด้านเพศสัมพันธ์

ปีเตอร์สัน (Peterson 1967 : 2076-A) ได้ทำการศึกษาระยะยาวถึงลักษณะ

ของนักศึกษาที่ออกกลางคัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษานิติ 1 ที่เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยของ
รัฐยูทาห์ ปี 1959 ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่ออกกลางคันมีลักษณะการมองปัญหาและความ
สนใจจำกัด มองอนาคตในแง่ร้าย เกียจคร้าน สับสนง่าย ไม่เข้าสังคม ส่วนนักศึกษาที่เรียน-
จบ มีลักษณะที่เชื่อมั่นในตนเอง มีความยอมรับตนเองสูง มีสติมั่นคง พุดจาคล่อง มีความสง่า
เป็นที่เชื่อถือ มีความสามารถฉลาดรอบรู้ มีนิสัยในการเรียนดี มีปัญหาทางด้านส่วนตัว ครอบครัว-
และ การปรับตัวน้อยกว่านักศึกษากลุ่มที่ออกกลางคัน

จากรายงานการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและความ
ต้องการของนักศึกษา พอจะสรุปได้ว่า ได้ทำการศึกษาในรูปแบบและลักษณะที่แตกต่างกันออก
ไป แต่รายละเอียดของปัญหาและความต้องการของนักศึกษาที่ทำการศึกษาก็ยังอยู่ในแวดวง
ของงานหลัก ๆ ในการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งได้แก่ งานการเรียนการสอน
งานบริหารและปกครองนักศึกษา และงานกิจการนักศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย